

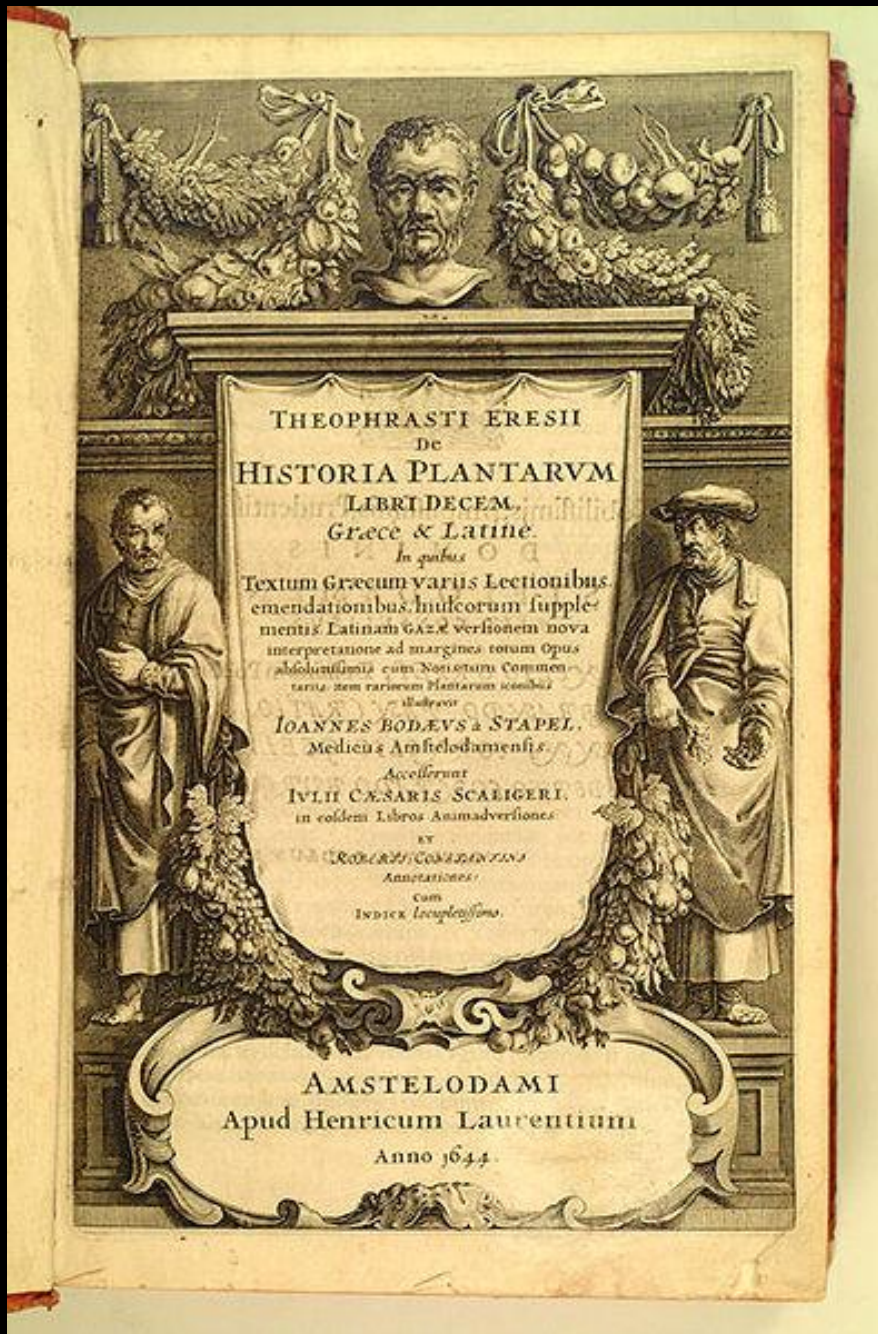

le immagini degli erbari medievali

Cap. I la medicina

medicina

Storia delle piante
Cause delle piante
Teofrasto
371 - 278 a.C.

medicina

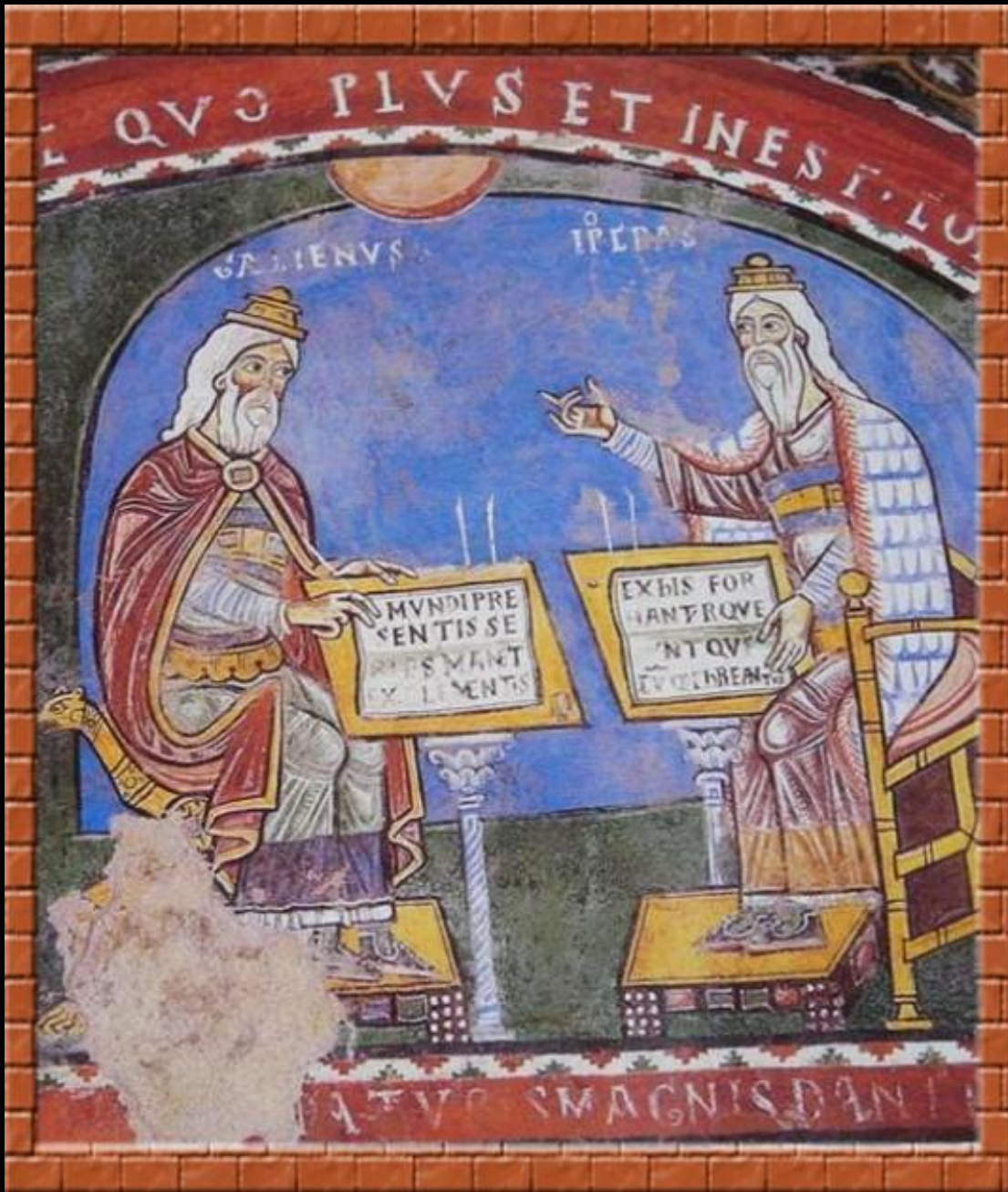

Cratevas (rizotomo)
c.a. 80 a.C.

*"Cratevas autem
herbarius, et Andreas
medicus, qui caeteris
diligentius hac in
parte versati
videntur, radices
multas apprime
utiles, herbasque
aliquas haud quaquam
adnotatas
reliquerunt."*

Dioscoride di Vienna
(O.N.B.Cod.Med.Gr. 1)
prefazione

medicina

Anagni, cripta
Ippocrate e Galeno
c.a. 1230

medicina

Heuresis mostra la radice di mandragola a
Dioscoride *Codice di Anicia Giuliana*
O.N.B.Cod.Med.Gr. 1 f 4 v

medicina

Paris BNF
Ms. Lat. 9332 f 140
Alessandro di Tralle
VIII sec.

Θρηναη αρχη υψαμ θβ
 ρθωμ αγω μβρ τηω βσιλη
 σιρδυ θγαμ λιατα μλι τη
 ρασια ι υργματο σβι ι
 ριομ ρι θβρ λι μιορ υπο
 λουου σωτωρ υαι σι μη
 λιατα του υτωματο σθη
 ριμο σγα σι τω βσιω λθ
 υορ τβ ηω λι μβρ η φορ
 υαι αμ υαι παρ αυ τασ
 ρβμο μβθα αχρι του σι β
 πασθη αι οληω τηω
 λι βθα ηω λι χω τω ρο φθα
 μωμ βσιω σι ρβθ τρσ
 αμα λι πλω σθη σθα μλι
 λου σθα λι δω μβρ υα τα
 υρ βγματο σδυ θγαμ
 μβχρι μβσ φρ υου ασ
 ομο σλω στω ρυθ μι ζο
 μβ ιμω αρ μω ση
 βφω ρι αι υι ω λι η ζ

βσιχρ ι σαμ τβ ηω γβ ρι αμ β
 αμ φο τβ ρω μ τω μ βρ ω μ
 ω σθη μ βσ μ σι ω β χ ρ α πο
 λι π β θ αι τω τω μ τ α ζ α ρ τ β
 τηω μ βσ τη τα λι α τω πα ρι
 ασ α γω μ βρ τω μ α ρ χ ω μ
 τασ μ βρ ο βι σθι ου σ βι ω
 ρυ φ η ω τασ λ β β μ π ρ ο σ θι
 ου σ βσι υρ β γ μ α τ ο σ ι αι
 π ρ ο σ α υ τασ ι α σ τ α λ α μ β
 μ ο μ β ρ ο σ π ρ ο σ α μ η λ α σ
 α π ο λ α μ β υ ο μ β ρ ι μ ω α ρ
 μ ω σ η β φ ω ρ α μ θ β ρ θ ω μ α
 βσι λ η σ α ι θ β λ ω μ β ρ ι π λ ρ ι α

επλδ

medicina

Sorano da Efeso

"Sulle slogature"

Firenze

Bibl. Med. Laurenziana

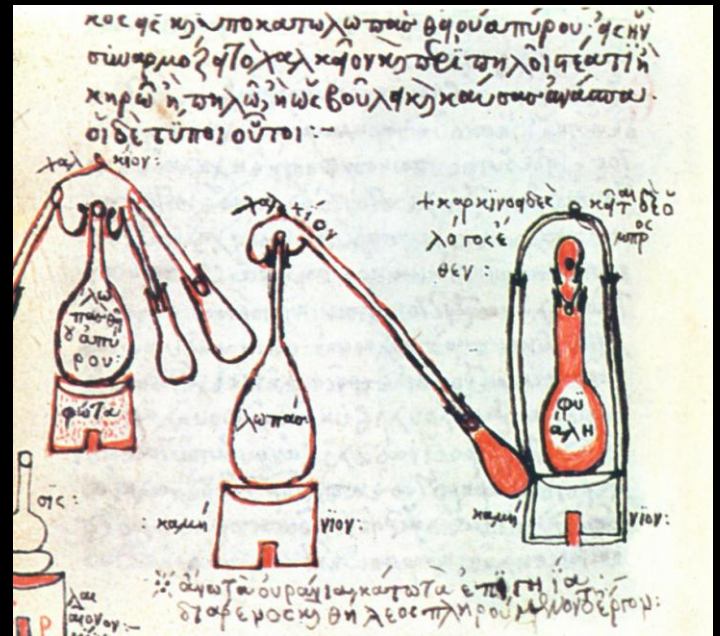
Ms. Laur. 74 X sec.

medicina

كتاب ابن سينا في الطب

جمل بقدمته العرفه وعواقبه
وجمله للدلائل الحاضر وسحته
المريض وخاصة في الحميات
والامراض الحادة ودلائل الموت
وما دون الترافيف ينبغي ان يحول
جميع الاشياء المعقفا وتلك له
رؤس مجرق الحشا والفواق
والعطاس والسعال والنفث
والقي والبراز والعطاس والرعاف
والدموع والريح الخارجة من البطن
والقراقر وتند الترافيف والعرو
وللر والبرد في بعض الاعضاء
والقون والمنامات وغير ذلك من
جميع الاشياء وبالجملة فكل كلام
يخضع بقدمته العرفه في بعض
كان ويحمل له رؤس مجرق وتلك
في مرض مرض عيون يحتاج
اليه مهنة ذلك المرض ولا يتوانعن
ذلك فانه لذلك اصله وترجع حساب
الابواب ويحول الى ما ضاها لا تخرج
قال جالينوس في المقالة الاولى من كتاب
المخكران

العلامات المبينة المشتركة لجميع الامراض الحارة احتمال المريض له خفة

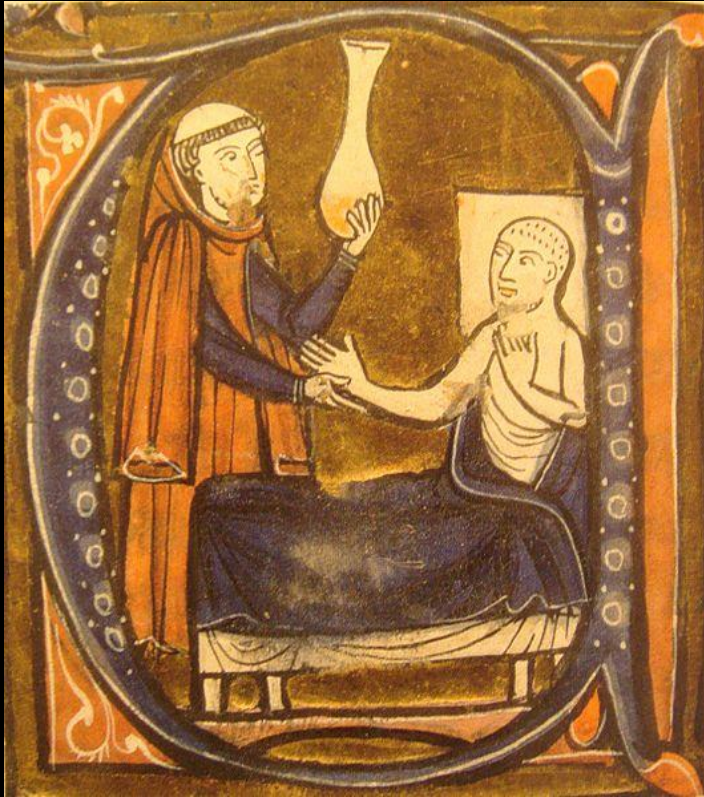
Oxford B.L.Ms. 156 f 2 v
Abu Bakr Mohammed ibn
Zakariya al Razi (Rhazes)

864 - 930

Al Hawi

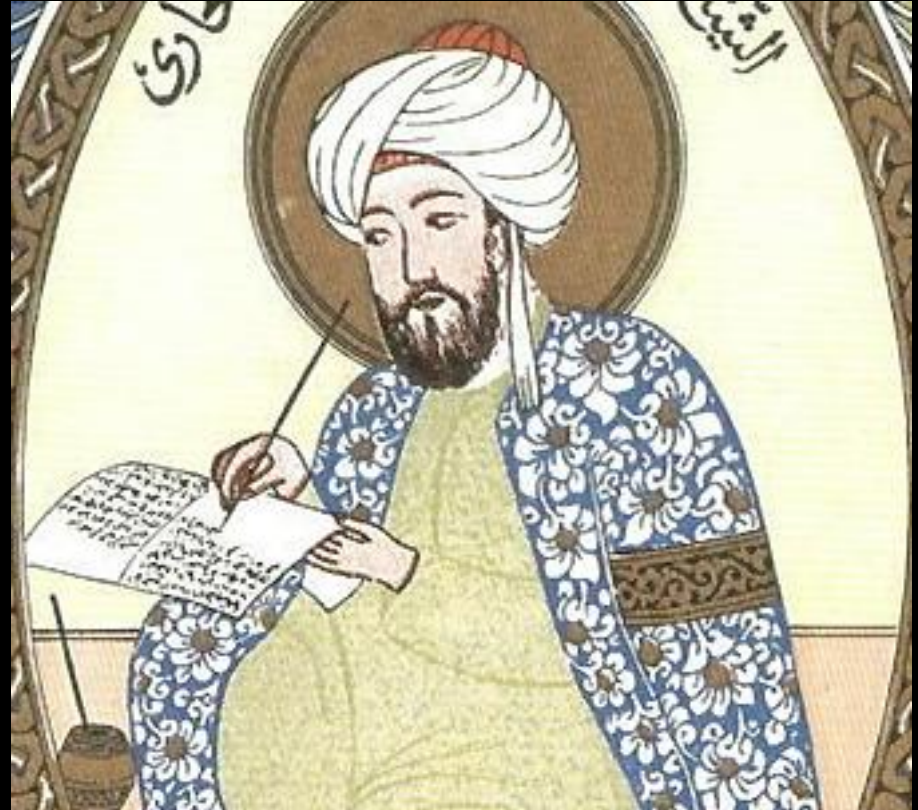
Alcool, H₂SO₄

medicina

"La comparsa del vaiolo è preceduta da febbre continua, dolore al dorso, prurito nel naso e attacchi di paura durante il sonno. Questi sono i sintomi più particolari della sua comparsa, soprattutto dolore al dorso con febbre, assieme anche a bruciori che i pazienti sentono su tutto il corpo, gonfiore del viso che, con il tempo, va e viene; colore infiammato ed un rossore intenso negli occhi, una pesantezza dell'intero corpo, forte spossatezza i cui sintomi sono lo sbadigliare e lo stirarsi, dolore alla gola e al petto, con una leggera difficoltà nel respirare, tosse, secchezza del respiro, saliva spessa, e voce rauca, dolori e pesantezza della testa, inquietudine, nausea e ansia (con la differenza che l'inquietudine, la nausea e l'ansia sono più frequenti con il morbillo che con il vaiolo), bruciori nel corpo intero, colon infiammato, e un rosso intenso e brillante delle gengive"

medicina

Abu Ali Hussain Ibn Abdallah Ibn Sina (980-1037)

Canone di Medicina

Trad. Gerardo da Cremona? XII sec.

medicina

Passionarius

Garioponto 1020 - 1050

De medicina simplicibus

Plateario

Antidotarium

Nicola Salernitano XII sec.

*De probatissima arte
oculorum*

Benvenuto Grafeo XIII sec.

Scuola di Salerno

XI - XIII sec.

medicina

Le donne di Salerno (...) per truccarsi il viso e le labbra ricorrono a miele raffinato, a cui aggiungono vitalba, cetriolo e un po' d'acqua di rose. Fa' bollire tutti questi ingredienti fino a consumarne la metà e con l'unguento ottenuto ungi le labbra durante la notte, lavandole poi al mattino con acqua calda. Questo rassoda la pelle delle labbra e la rende sottile e morbidissima, preservandola da qualsiasi screpolatura; se essa è già screpolata la guarisce.

Trotula de Ruggiero XI sec.

De passionibus mulierum ante in et post partum

medicina

Hildegarda di Bingen
1098 - 1179

medicina

“Nell’uomo ci sono il fuoco, l’aria, l’acqua e la terra, e l’uomo è composto da essi.

Egli ha il calore dal fuoco, il respiro dall’aria, il sangue dall’acqua e la carne dalla terra. Egli deve la vista al fuoco, l’udito all’aria, il movimento all’acqua e l’andatura alla terra..

..gli elementi danno la salute all’uomo se agiscono ordinatamente. Appena però non seguono quest’ordine stabilito, lo rendono malato e lo fanno morire”.

medicina

Miscellanea "Isagoge
ad Tegni Galieni"
Hunayn ibn Ishaq
(Johannitius Onan)
Trad. Marco da Toledo
Fine XII sec.
Londra B.L.
Ms. Harley 5294 f91 v
Aquilegia Vulgaris
cura i morsi di cane

medicina

aspargat ita ne sol mergat. manu dextra sic peccet. Dea scilicet...
in libri capite scripta sunt. herba basilisca illis locis nascit ubi fuerit ser-
pens basiliscus si enim unum est. cor genitum huiusmodi scilicet unum est. olocusque aliud
est. stellat capite auro jctum est. sanguinem ut murem se capite auro.

Hoc omnis herba basilisca optinet facile. Si quis ea secum habuerit serpentes
optinet nec ulla mala huic nocere possunt. Olocus autem quod dicitur erisus quod videtur
insufflat incendit. Stellat autem quod dicitur erisus cefal' asperitas quod videtur ut pennis
serpens defluet cecetos sa pferet manebit. Omnis anolentia cor: hec herba legitur
optinet. Si quis homo eam secum habuerit ab omni generatione serpentium erit
tutus. Est herba talis similit' salicis foliis oblongioribus, radicis et pedibus si simul.
Lacte habent aurosimile celidonie floribus autem crasso coacti quod ea legitur mund'

circumferbat eam auro argento corno coramo. rebure dente apino corno tan-
tino et frugis mellitos in ueluto ponet.

Nomen herbe Mandragoras.

Huiusmodi genera sunt. u.
mascul' folia albidia
mala imaginata
utriusque ut una est.

mascul' y femina sed
oia habet y maiora
ne mali matam
Ad oculos feruore

Huiusmodi folia re-
tusa oculis

denita tu polenta
sup posita y sunt
ualidissime y ualuerit
in feruore eade collec-

tionem omniq;
dura ad sol
ut spargit.

Ad stigma
ta corporis
Septem dieb;
in sales can
in oib; hie.

Ad stigma
ta corporis
Septem dieb;
in sales can
in oib; hie.

tenet in hircia sine ulceratione deterget eade
didos reserua hanc ipsa ut medendi
Ad igno factu. Radix et cu aceto trita

Miscellanea "Isagoge
ad Tegni Galieni"
Hunayn ibn Ishaq
(Johannitius Onan)
Trad. Marco da Toledo
Fine XII sec.
Londra B.L.
Ms. Harley 5294 f 43
La mandragola deve essere
sradicata da un cane

medicina

Oxford

Bodleian Library

Ms 1462 f 9 v

Fine XII sec.

*Elefantiasi, asma, febbre
terzana, mal di denti*

Oxford Bodleian Library

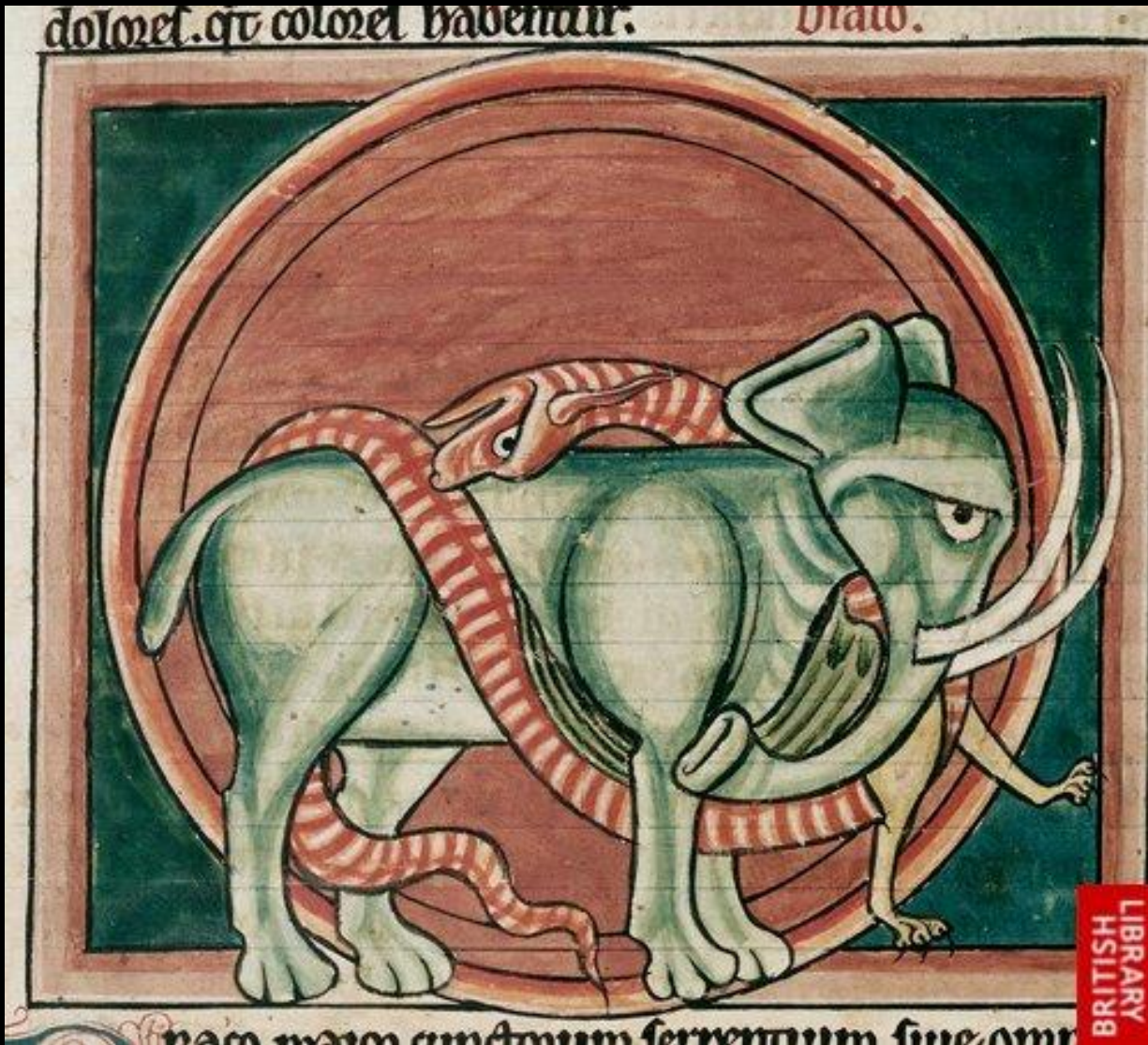
Ms Ashmole 1462 f 59 v fine XII sec.

Feci di gatto efficaci contro la calvizie e la febbre quartana

dolores. q̄t̄ colozel habentur.

Draco.

medicina

Londra B-L. Ms Sloane 4751 f 58 v XIII sec.

Lotta di drago con elefante

medicina

Erba oriola alpidos trovata in terreni montuosi alpestri in luogo humido e fresco come si
ne inalano per purgare le foglie fatte in uno erbolato colla farina datolo amangiare per
che bene se simile meglio si alpoluere delle sue foglie purghe bene data col vino e l'acqua la
e quartana e ierzana dolpo datolo tre volte in un settimana ogni un'ora et in mattina una volta
che vuole opiu ornato secondo la eta della persona elibere bene e provato e questa infegia
quarta erba.

Firenze

Laur. Rediano

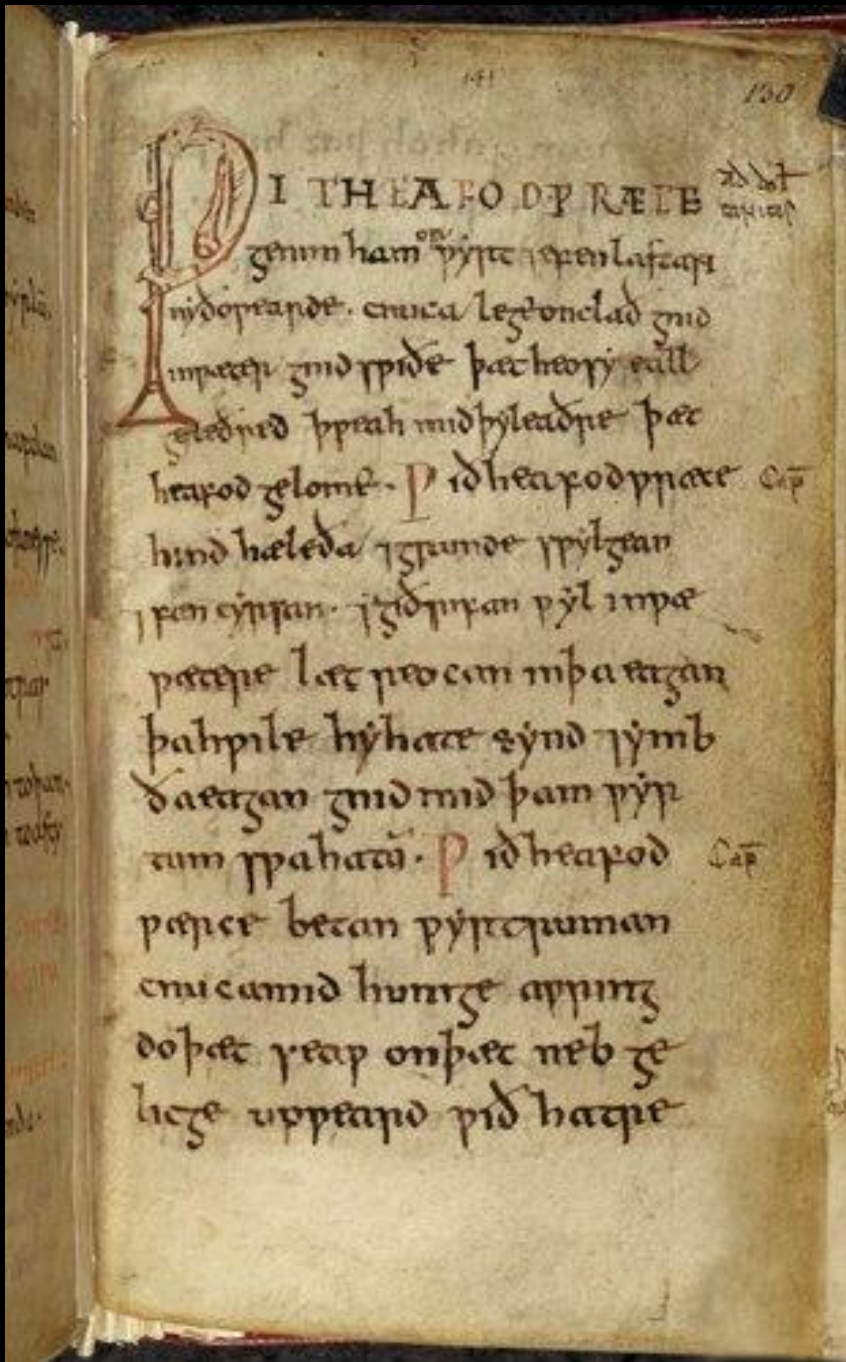
Ms. 165 f 15

(Maestro Ghino)

XV sec.

Erba oriola alpidos

medicina

130
DI THEAFOD OF REEB ^{ad}
genum ham ^{ov} pite ^{open} lafcasi
Indopreande. enuca leztonclad gnd
Impaece gnd ppide þac heop eall
stedred þpcah mid þyleadne þac
heapod zelome. **P** id heapod ppate ^{Cap}
hind haleda 7 gunde ppylzan
7 þen cyppan. 7 gdrpan pyl impæ
pæcepe læt þeo cam mþa tazan
þahpule hyhate synd 7ymb
ðæctzan gnd mid þam pyp
tum ppahatū. **P** id heapod ^{Cap}
pæceþ becan pypcuman
enu camid hunte apuntz
doþæc 7eap onþæc neþ ze
licze uppæand pid hatpe

Lachnunga
British Museum
Ms Harley 585 f 130
c.a. 1050

medicina

Lachnunga B.M. Ms Harley 585 c.a. 1050

CXCV Benedizione delle erbe

Omnipotens sempiterne Deus qui ab initio mundi et omnia instituisti creasti tam quam arborum generibus herbarum seminibus, quibus etiam benedictione Tua benedicendo sanxisti eadem, nunc benedictione holera aliosque fructus sanctificare ac benedicere digneris, ut ex eis sumentibus sanitatem conferant mentis et corporis ac tutelam defensionis eternamque uitam . per saluatorem animarum iesum Christum Dominum nostrum, qui uiuit regnat et deus in secula seculorum. Amen

XXV Contro l'ulcera

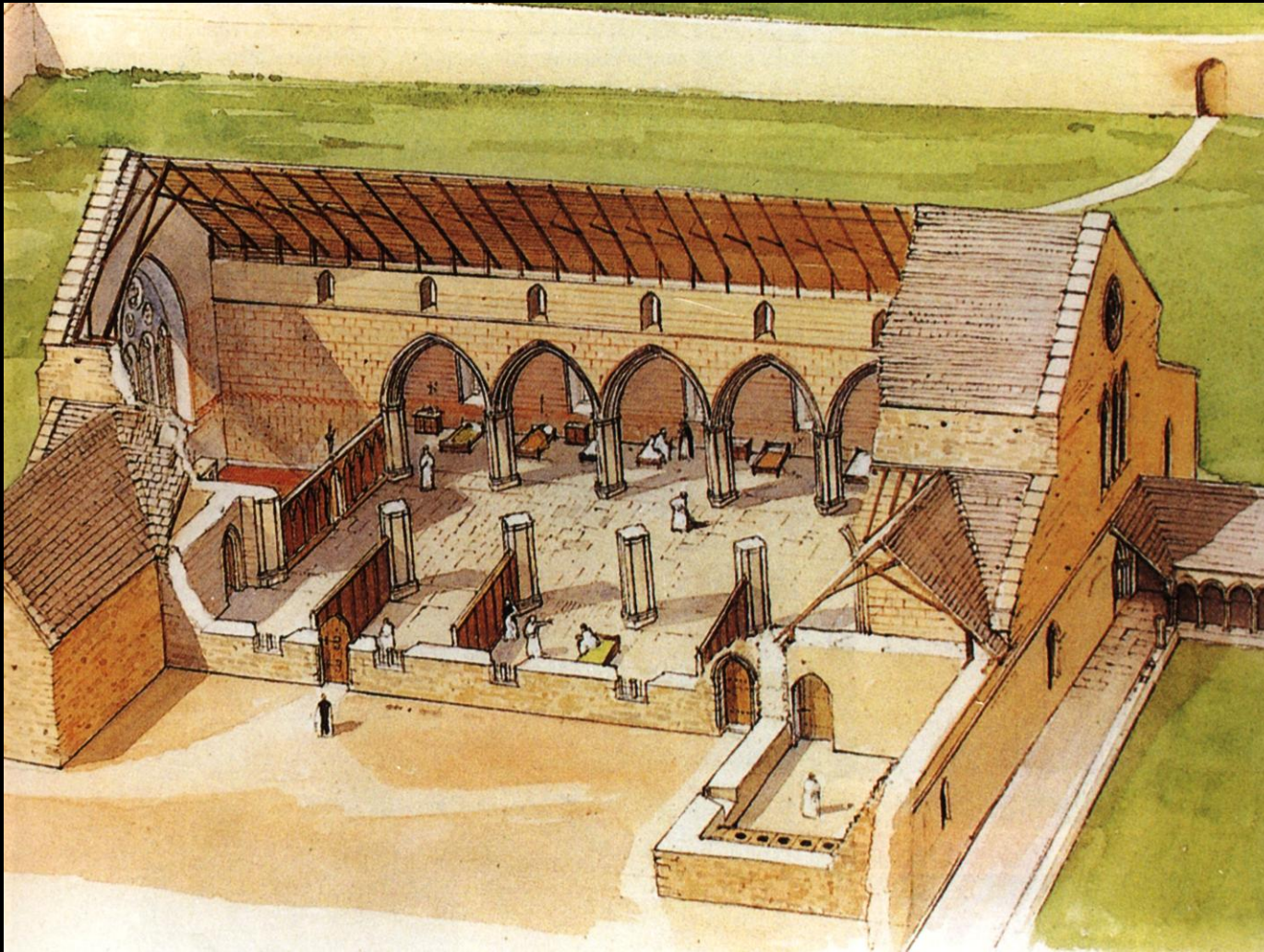
Querite et inuenietis. Adiuro te per patrem et filium et spiritum sanctum non amplius Crescas sed arescas; super-aspidem et basilliscum ambulabis et conculcabis leonem et draconem. Crux Matheus, punto cruciale Marcus, Lucas punto cruciale, punto cruciale Johannes.

medicina

Tubre, foresteria, fine XII sec.

medicina

Abbazia cistercense di Tintern, infermeria

l'immagine

Aosta
Chiostro S. Orso
1134

l'immagine

Lipari, chiostro del monastero normanno 1131

l'immagine

Lammari, Biduino
Sarcofago del pievano
Lieto - fine XII sec.

l'immagine

Tours B.M. Ms 291 f 102

Fine XII sec.

l'immagine

Beatus Girona X sec.

l'immagine

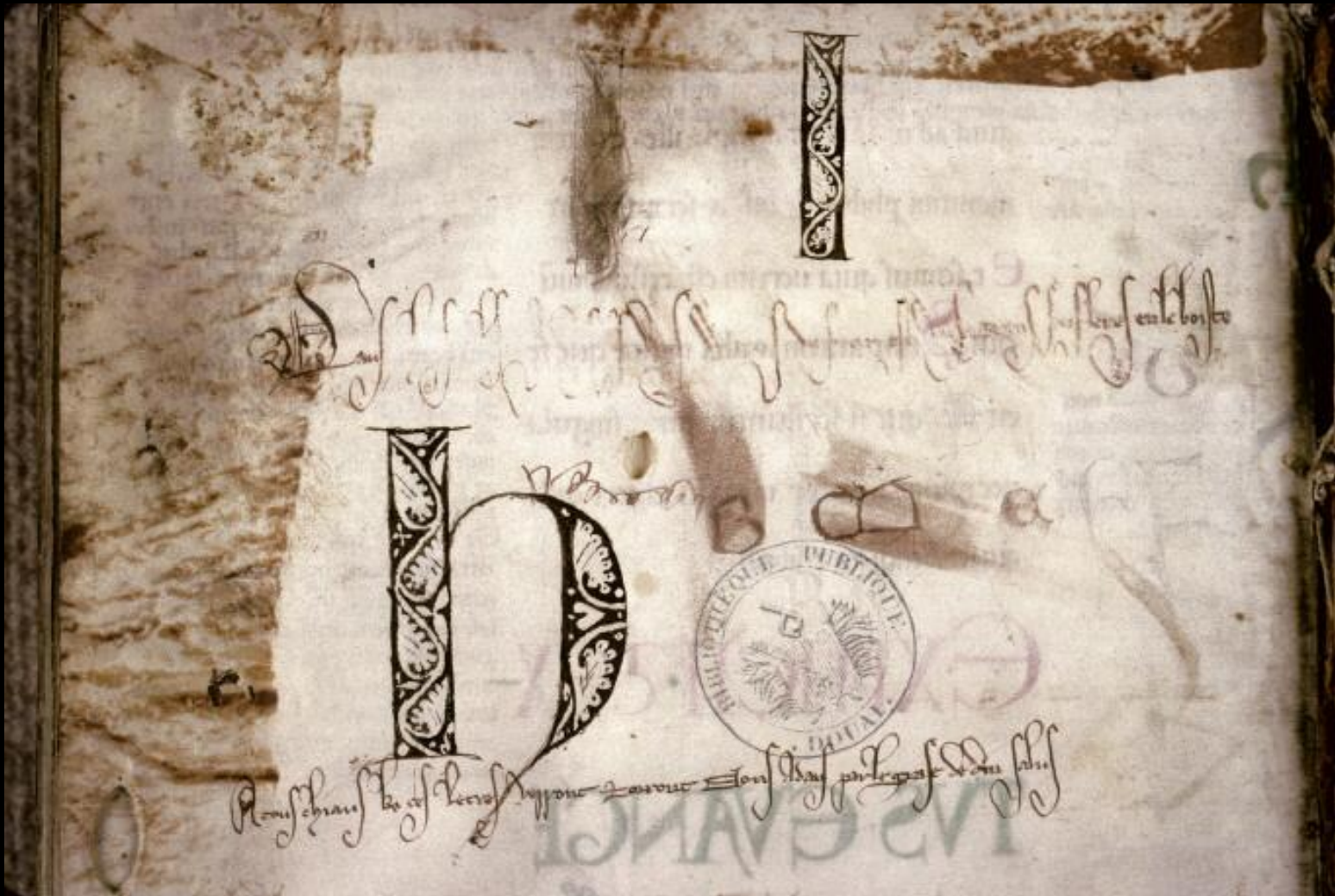
Pistoia, Gruamonte e Adeodato: S. Andrea
seconda metà XII secolo

l'immagine

Seminario Vescovile
Como Ms. Morimondo 1
f 142 v

l'immagine

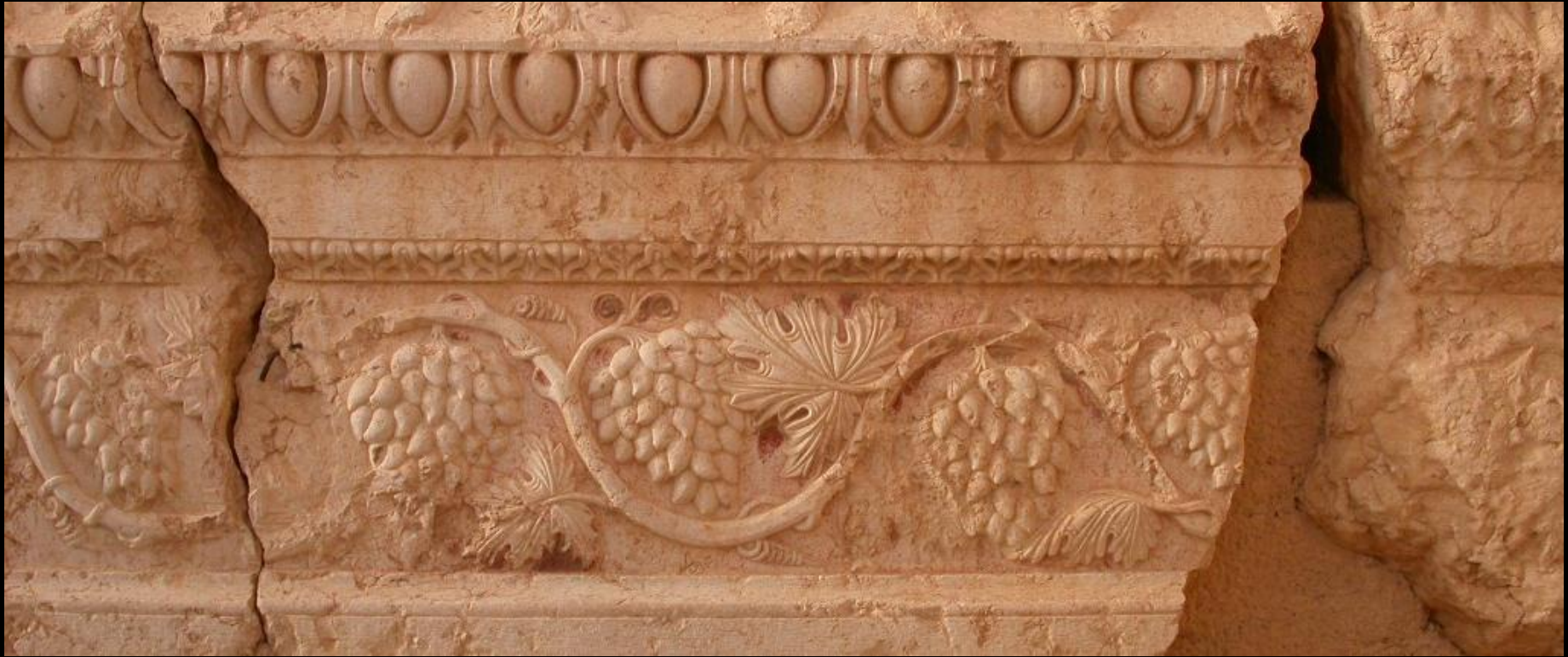

l'immagine

Pallanza, S.Remigio XI sec.

l'immagine

Palmyra, I - III sec.

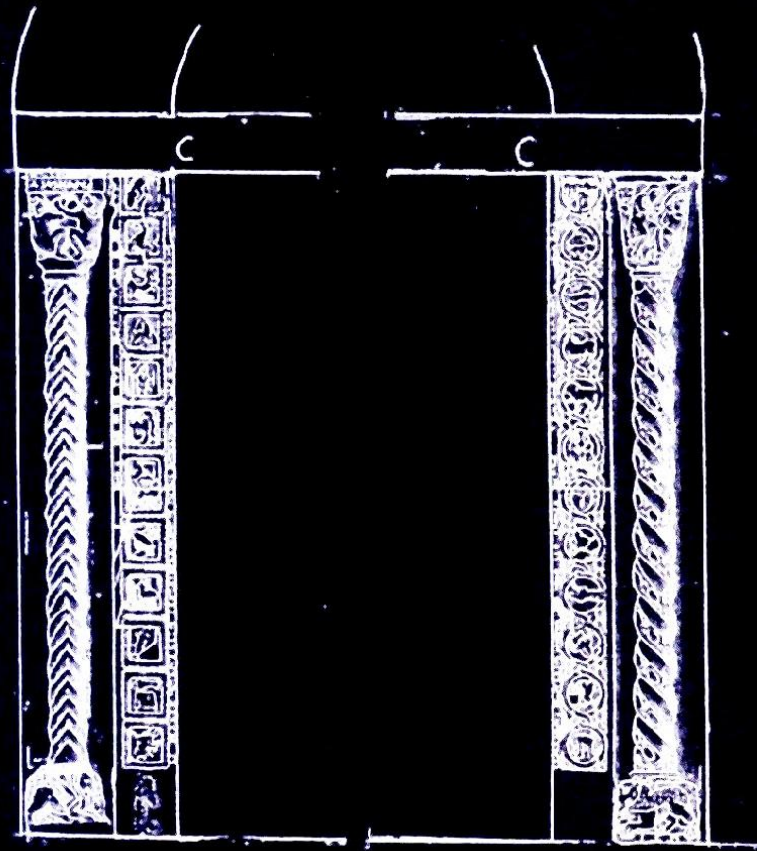
l'immagine

Seminario Vescovile
Como Ms. Morimondo 1
f 46

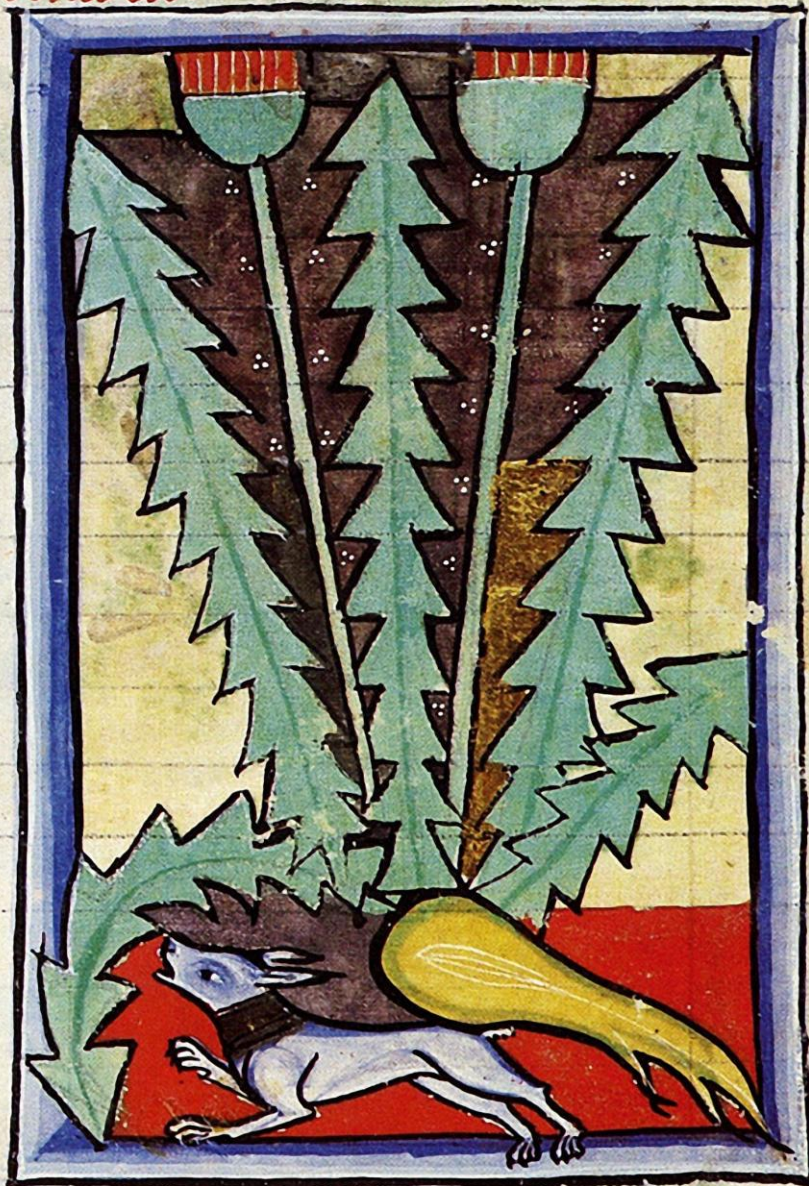

l'immagine

Sacra di S. Michele, Nicholas
Portale dello Zodiaco
anni 20' del XII secolo

rina dī

l'immagine

Londra B.L.
Ms.Sloane 1975
(*Herbarius Apulei platonici*)
c.a. 1200
Tarassaco

l'immagine

Erbario Carrarese

1390 - 1404

Serapione il Giovane

IX sec.

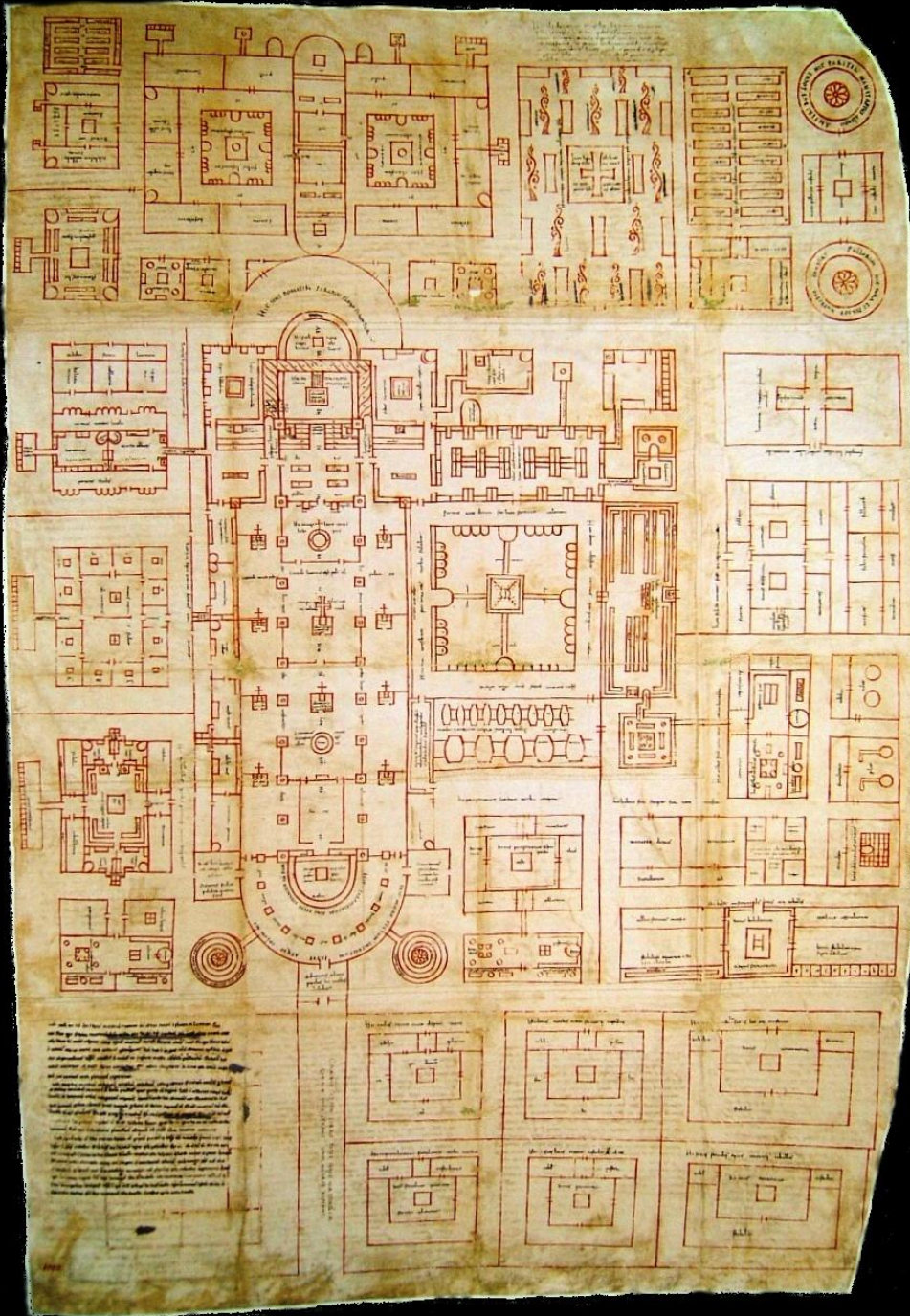
A. Durer 1503
La grande zolla

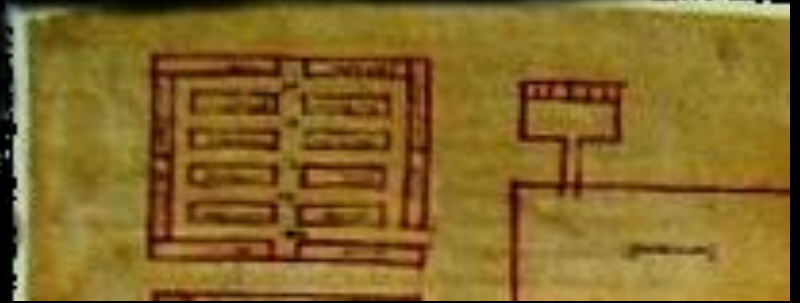
A. Durer 1503-1533
Aquilegia

Cap. III
hortus conclusus

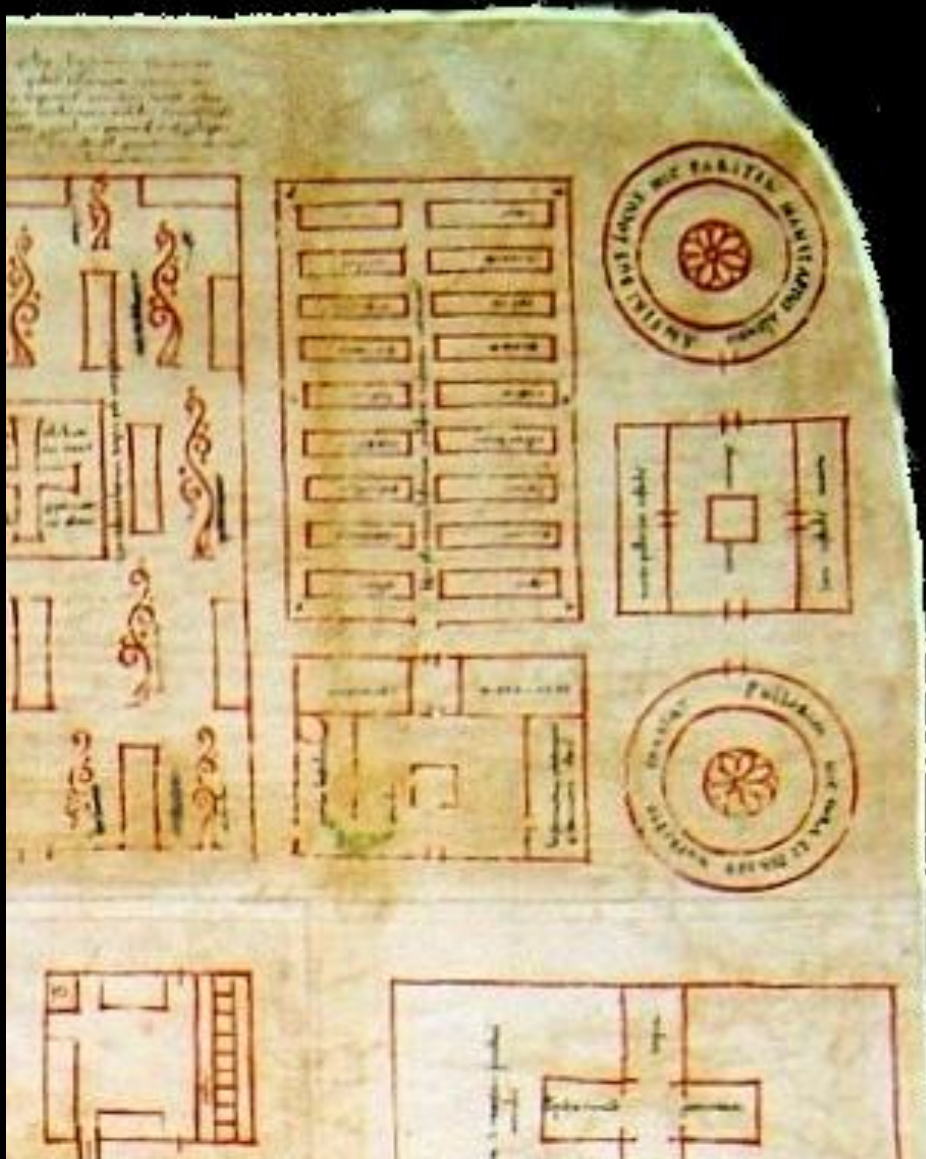

hortus conclusus

herbolarius
hortus sanitatis
hortus vivus
S. Gallo c.a. 820

hortus conclusus

Hic plantata holerum
pulchre nascentia
uernant

HORTUS

cepas, aleas,
p[o]rros,
ascolonias, apium,
petrosilium,
coliandrum,
cerrefolium, anetum,
lactuca, papauer,
sataregia, radices
pestinachas,
magones, caulas,
betas, gitto

hortus conclusus

Cîteaux, giardino monastico

hortus conclusus

giglio, rosa, fieno greco, balsamino, salvia, ruta, abrotano, cetrioli, pepones, cucurbitas, fagiolo, cumino, rosmarino, cimino dei prati, cece, cipolla, iris germanica, estragone, anice, zucche selvatiche, cicoria, rizzomolo, cerfoglio, lattuga, gitono, ruchetta, pasturzio, bardana, mentastro, smirnio, prezzemolo, sedano, sedano selvatico, sabina, finocchio selvatico, finocchio, cicoria, dittamo, senape, natoregia, menta acquatica, menta, menta silvestre, tanaceto, erba gattaia, centaurea, papavero, bietole, erba renella bismalva, malva, carote, pastinache, bietoloni, cavoli rapa, cavoli, due tipi di cipolline, porri, rafano, aglio di spagna, robbia, cardo, fave, piselli, coriandolo, cerfoglio, catapuzie, erba moscatella, semprevivo; Capitulare de villis, 812

... salvia, ruta, abrotano, zucca, melone, assenzio, marrubio, finocchio, giaggiolo, levistico, cerfoglio, giglio, papavero, sclarega, menta, puleggio, sedano, erba betonica, acrimonia, ambrosia, nepitella, rafano e rosa

Walahfrido Strabone *Hortulus* Reichenau c.a. 840

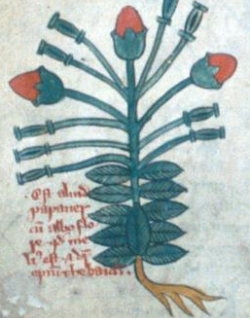
Homen silus herbe. *Altilangue. Anglia. Cap. IV.*

Prima cura
ita omnia vicia
que in ore nascuntur.

Herbe Altilangue radice cum vino
tertia. y potui dicitur in ore tenent
flatum feniculis beneficiis. *Viridius. sicut
fluxum ut restringant.*

Herbe Altilangue semine contrita.
cum aceto acerrimo perit dicitur
venenam stringit. *Honi silis herbe. supra
uer siluaticus. in silis. Ad. Cap. IV.*

Opti dicitur
piperis
in silis flo
re ad me
V. ad. ad
opti dicitur.

Hoc herba dicitur agrostis. *Cochlear. Qui
dam vocant eam. Orestionem. A. In. Orestionem
agrostis. A. In. Alnemone. I. dicitur. papauer
albatum. A. In. aut. papauer siluaticus.*

Prima cura quod ad epistaxis oculos.
Herbe papauer siluaticus sicca. sed cum
beulis cum suo semine. curat sup
oculos imponas. pfectissime est sanare.

Contra Empyemam. I. capitis dolorem.
Berlam papauer siluaticus curam cu
aceto imponas. effugit omni dolorem.
Ad eos qui non dormiunt. *Sanare.*

Herba papuere siluaticus cum oleo t
ca. y fronsa pascitur. ut omni corpori
et yntestine induca. sompnum egro
mor. aduertit. *Honi herbe hymanes.*

Prima cura et ad thigon
Herba hymanes in puluere raso
rem minutissimam redigat. y in
aure cyathis dicitur dabit. *bebe omni uo
dicionam repererit. Con. cisti. guntis.*

Herbe hymanes radice confectabit
ue supra testis. nullum facile sanat.
Contra thimachin defecationes.

Herbe hymanes radice curat. y in
puluere minutissimam redigat. pa
cipue in unguentis dicitur ad peccan
dam radice. sicut dicitur delem murri
a sanare. *Honi silis. I. dicitur. Harat. v.*

Quidam vocant herbam istam dicitur
nec. *Cap. IV. dicitur. Est. bote. m. dicitur
rope. h. dicitur. Cap. IV. dicitur. A. In. C. y. p. g. dicitur
Cum. A. In. C. maxima. b. g. dicitur. Prima ca
rit. contra r. dicitur. nel. ad. dicitur.*

Herba Haratit curat. y in
la. y potui dicitur. y in ore tenent
flatum feniculis beneficiis. *Viridius. sicut
fluxum ut restringant.*

Herba Haratit curat. y in
la. y potui dicitur. y in ore tenent
flatum feniculis beneficiis. *Viridius. sicut
fluxum ut restringant.*

Herba Haratit curat. y in
la. y potui dicitur. y in ore tenent
flatum feniculis beneficiis. *Viridius. sicut
fluxum ut restringant.*

Anglia. Cap. IV. dicitur.

Prima cura et ad thigon
Herba hymanes in puluere raso
rem minutissimam redigat. y in
aure cyathis dicitur dabit. *bebe omni uo
dicionam repererit. Con. cisti. guntis.*

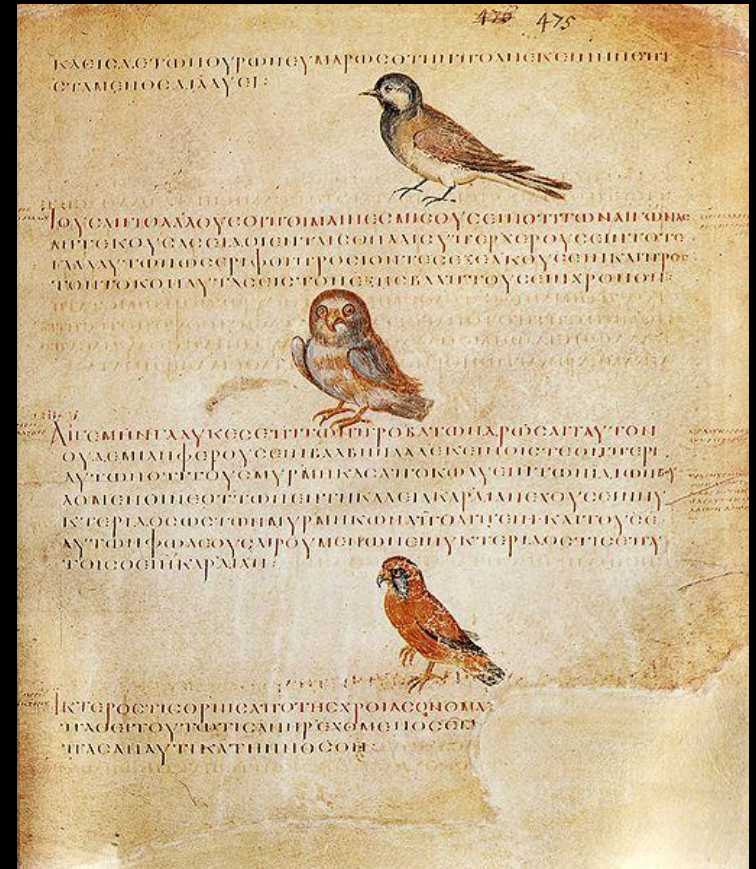
Herbe hymanes radice confectabit
ue supra testis. nullum facile sanat.
Contra thimachin defecationes.

*Honi silis.
Polam. V.
na de et. ad. dicitur.*

Cap. IV
hortus pictus

testi

Dioscoride di Vienna

O.N.B.Cod.Med.Gr. 1

512 -513 d.c.

testi

Dioscoride di Vienna
O.N.B.Cod.Med.Gr. 1 f
26 v 512 -513 d.c.

testi

Dioscoride napoletano
De materia medica
 VII sec.
 Napoli, B. N.
 Ms. ex Vindobonense 1
 suppl. gr. 28 Tav XC

testi

Dioscoride napoletano

De materia medica

VII sec.

Napoli, B. N.

Ms. ex Vindobonense 1
suppl. gr. 28 Tav XLII

testi

Dioscoride napoletano
 De materia medica
 VII sec.
 Napoli, B. N.
 Ms. ex Vindobonense 1
 suppl. gr. 28 Tav XXXIV

Omoos. Inuocant. Alii dion pect. lenti beneolent. dicit. Alii supbia.
 Alii opy pect. Alii dion pect. Romani uocant beneolent. Alii supbia.
 Alii dion pect. Egi pect. Gallie blodia. Caponi obulena.
 Omoos. Amilla. Inuocant. Puma uocant cammeru. Daci amulasta
 Natio loci alicui. Legit ea mite apu. **ad oculos utraque doloros.**
 Ad herba camomeli si quis an coler uenit a dicit. Ad allugine
 oculos. et am po. pectro subuental. et si allugine scia porca iuuat.
 si quis uoluerit scire unum est. si. Facies ea ioleu. quid solitari
 uenit. et si in purgati more agonefuo. et si opus illi diligerit. si uol
 su dant. scire si uenire. si uol sudauerit. plectrabur. Sane doli
 et aqua cati ut bibat. **noni herbe camedris.** Alii dicit uocant.

Alii dicit. Alii uentron. Alii
 camerolis. Romani et ago maior.
 et ali et magne dicit. Nasce loci
 mortuosus et solidus. Legit ea mite augro
ad combulsi. her camedris oculis
 diligit. adieci unum uel. pecti daco. ruytes
 sanare dr. **ad serponia morfus.** her
 camedris ipulueri molissimu redaca. unno ar
 et pecti daco. uenit reu. **ad podagra.**
 her camedris si ipulueri molissimu redaca
 cu aq cati uira pectora pino. Legit ea mite
 augro. **noni herbe chamele.**

lab. u. v. m. p. o. p. s. e. t.

inlore. her camerolis unore laco ten da uer biter. mge dala
 unonem. le daco et uerit pond denar n un. u. doli doli biter. lab abe.
noni herbe p. p. o. s. e. t.

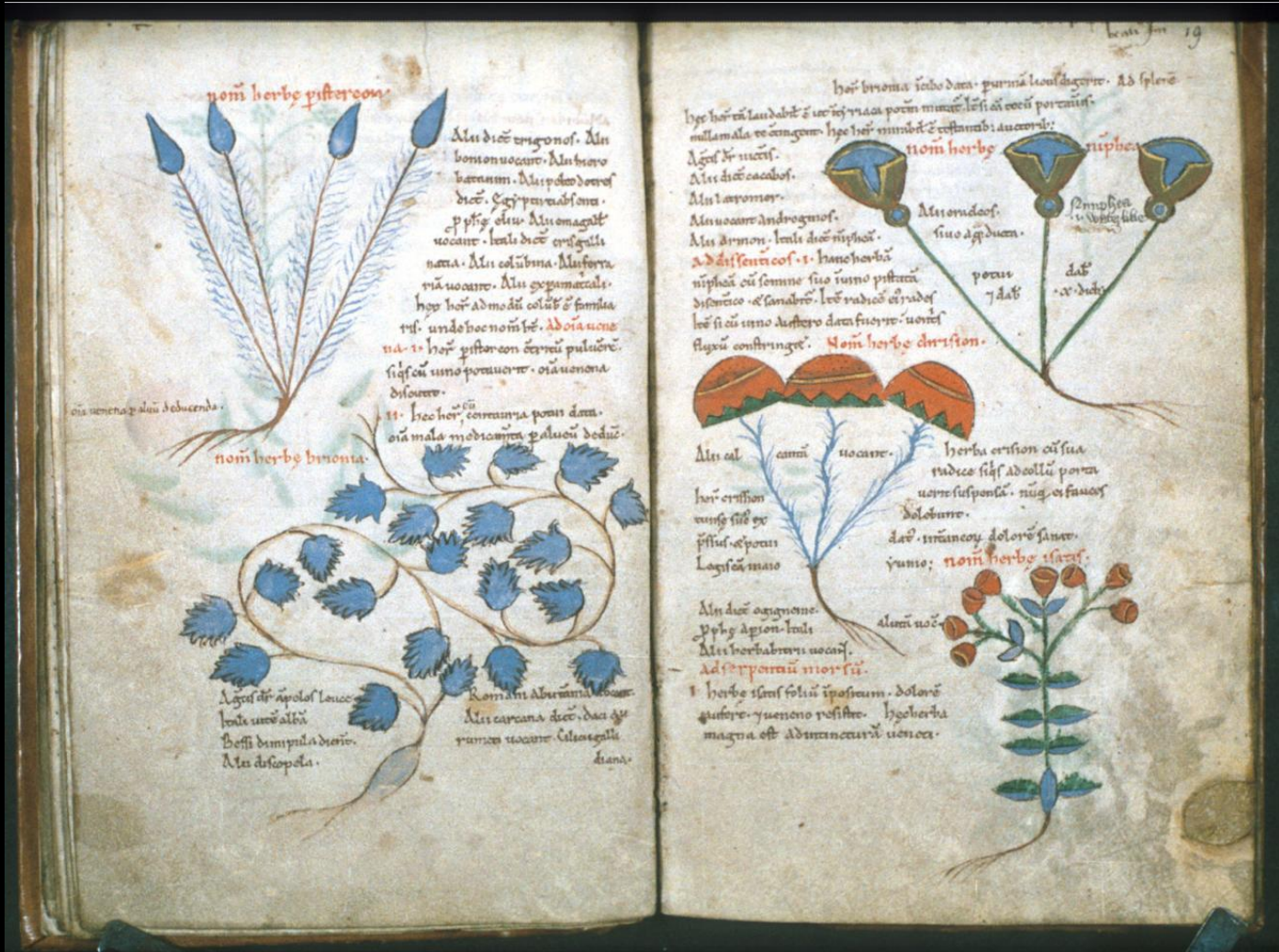
her camerolis. Alii dicit uocant. Alii uocant
 uenit. Alii dicit uocant. Gallie belluore. daci
 roborata. Inuocant. Alii dicit uocant. p
 sona. Alii dicit uocant. ad camis rapidior
 her psonas radice cu sale uenit mofus ip
 m. l. an. **ad serponia.** her p
 sonas folis emicat febricacum. m. u. fice
 fice febris. **ad uita emita.** her psonas
 laq decocti unis fou diti ipu cu mro a p. un. g. a. j
 puila. her psonas. panno iduel. et iponi mge sanare. **ad uita m. u.**
 her psonas fice camis unu cu mell. curo uno. da uer biter. et
 sanare. ad uita uera si humore p. hanc. her psonas radice
 psonas quod loci fice n. a. u. n. e. g. l. a. p. e. n. d. e. u. i. p. u. l. u. e. r. e. m. o. l. l. i. s. s. i. m. u. e. t. i.
 p. o. n. i. s. p. e. c. c. o. s. a. n. a. o. **ad combulsi.** her psonas fice camis
 unu et mell. curo u. da uer biter.

noni herbe fraxa.
 Nasce loci mundi p. p. a. e. t. **ad uita m. u. s. t. a.**
 her fraxa cu p. p. o. l. b. e. n. y. r. o. s. e. p. o. r. u. d. a. t. i.
 m. r. a. b. i. l. i. t. e. p. d. e. d. i. a. m. **ad p. l. e. u. s. d. o. l. o. r. e.**
 her fraxa sul cu mell. i. p. o. r. u. d. a. t. i. m. i. r. e. s. a. n. a. r.

noni herbe ibite.
 Omoos. meloca. Alii m. g. l. o. e.
 aca. Alii m. l. o. c. c. e. r. e. a. Alii d. o. n.
 a. r. o. m. o. l. o. s. i. m. Alii f. i. c. o. f. i. l. l. e. n. Alii
 l. a. g. o. n. o. m. e. u. o. c. a. n. t. Romani uenit
 uocant. Gallie f. i. m. e. r. o. n. Nasce
 loci humidis et capis. **ad podagra.**
 her ibite camis cu p. p. o. l. b. e. n. y. r. o. s. e. e. t. i. p. o. s. t. e. r. a. t. i. a. d. i. o. s. a. n. a. r. e. e. t. h. e. r.

Apuleio Oxford B-L. Ms Ashmole 1431 f 11v-12
 Canterbury, Abb. S. Agostino, 1070 - 1100

nom herbe pisteron

Alu diec emagonof. Alu
 bonon uocant. Alu hieo
 batann. Alu pater doerof
 diec. Egi pater abloni.
 p pfig eliu. Alu omagalt
 uocant. lenti diec erigalli
 nata. Alu colubina. Alu forra
 na uocant. Alu exymacala.
 heo her ad mo du colub e familia
 ri. unde hoc nom he. Ad oia uene
 na. her pisteron et reu puluere.
 sig cu uno potuere. oia uenona
 disouere.

nom herbe binonia

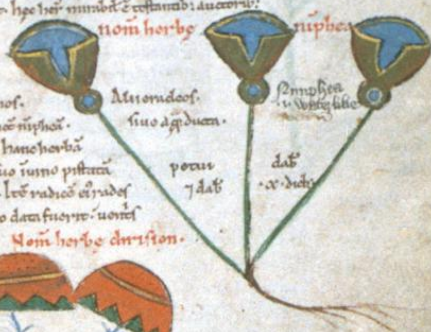

Agel ut apolof louce
 hote uoc alb
 Besti dimipula dierie.
 Alu d'isopela.

Romani abrima uocant
 Alu carcana diec. d'asi qd
 rante uocant. Alu egele
 liana.

her bironia iado dera. purna leuol d'egere. Ad sple
 hie her cu laudabit e ut her raa potm m'at. l'eti cu eeti pot'atit
 nullam ala. re'engere. hec her m'at d' e' est'at' d' uocant.

Agel d' m'at.
 Alu diec cacabof.
 Alu taromof.
 Alu uocant androg'of.
 Alu d' r' mon. lenti diec n'ipha.
 Ad d'iffentico. s. hanc herba
 n'ipha cu semne suo iusto p'itica
 disencio. e' sanabo. l'et radice e' r'ades
 l'et si cu inno d'ist'ero d'ati fuerit. uocet
 fluxu constringe.

nom herbe

n'ipha

Alu nom d'at.
 suo d'p' d'uem.

Alu nom d'at.
 suo d'p' d'uem.

potus

7 d'at

d'at

7 d'at

Alu al
 her erison
 uocet
 p'itica e' potus
 Log'et m'at

herba erison cu sua
 radice sig' ad collu potu
 uocet suspansa. nug. o' fauof
 dolobunt.
 d'at. m'at'ocoy. dolor' sanu.
 yuno. nom herbe tatar.

Alu diec oxig'one.
 p'p' e' apion. lenti
 Alu herbar' m'at uocant.
 Ad r'p'otau mor' su.

Alu uoc

herbe tatar foliu ipostum. dolor' e
 g'it'ore. yueneno possit. hec herba
 magna est. Ad m'at'ocoy uocet.

Oxford B.L. Ms Ashmole 1431 f 18v-19
 Canterbury, Abbazia S. Agostino 1070 - 1100

testi

herba mandragora

apollinare l'malu terre uoc. huius gna s duo.
femina. Mascul' h' folia maiora. imagi
ali matiam. Veriq; un' una e. hui' foliare
loy feruorib; cu' polenta p'si. necu' & iuulub;
eadē collectio nē omneq; duricia soluunt.
Eadē stigmata corporu' vii. dieb; lenit
line ulceratioē deca'ē. Eadē u'ale durarino
ame ipsa u' modendi hnt' ioib;. Ra d'ya u'
p'rica. ignē sacru' curat. Cū mellet oleo
morsu' serpentu' p'dē. Cū aqua choeni
ure. Cū polenta articuloꝝ dolore
recreca corceꝝ radiceꝝ ilib. ul. & sex
dulcis aphoras miteat & reponit
licet' usū maturescat. ut exeo uno
unō u'it. & semine. his bibendū
rosecantur. ut dolore n'sentiant.

her' chi' aspi.

ingusta admodū digiti longa. & cissa
entia. caule tenuē. longū. spramini' duob;
al sub albedo. Peaule totū sem' nascit'. Est
u'atē thermaniacē. & amari saporis. Cui
admodū ex'ati potē. fel p'stū & uomitū expel
io ipsi p'differē. sciatū p'd est. Mstrua etiā mulierū
Collectioē q'q; r'ernoz uiscerū rupt'. Fed sane
oluit. **nom' her' chi' aspi.** Viratū ē thermaniacē.
Denā i' uino potatū. difficultati uring' & cauculū paci
entib; p'd est. Singula q'q; & corationē icostanoꝝ sedat.
Folia ei' trita & trita de tymporib; apposta. dolore
capitū mitigat. Cont' icu' etiā uesparū atq; apū p'd est.
Sue ipsi potat'. uomitū reprimt.

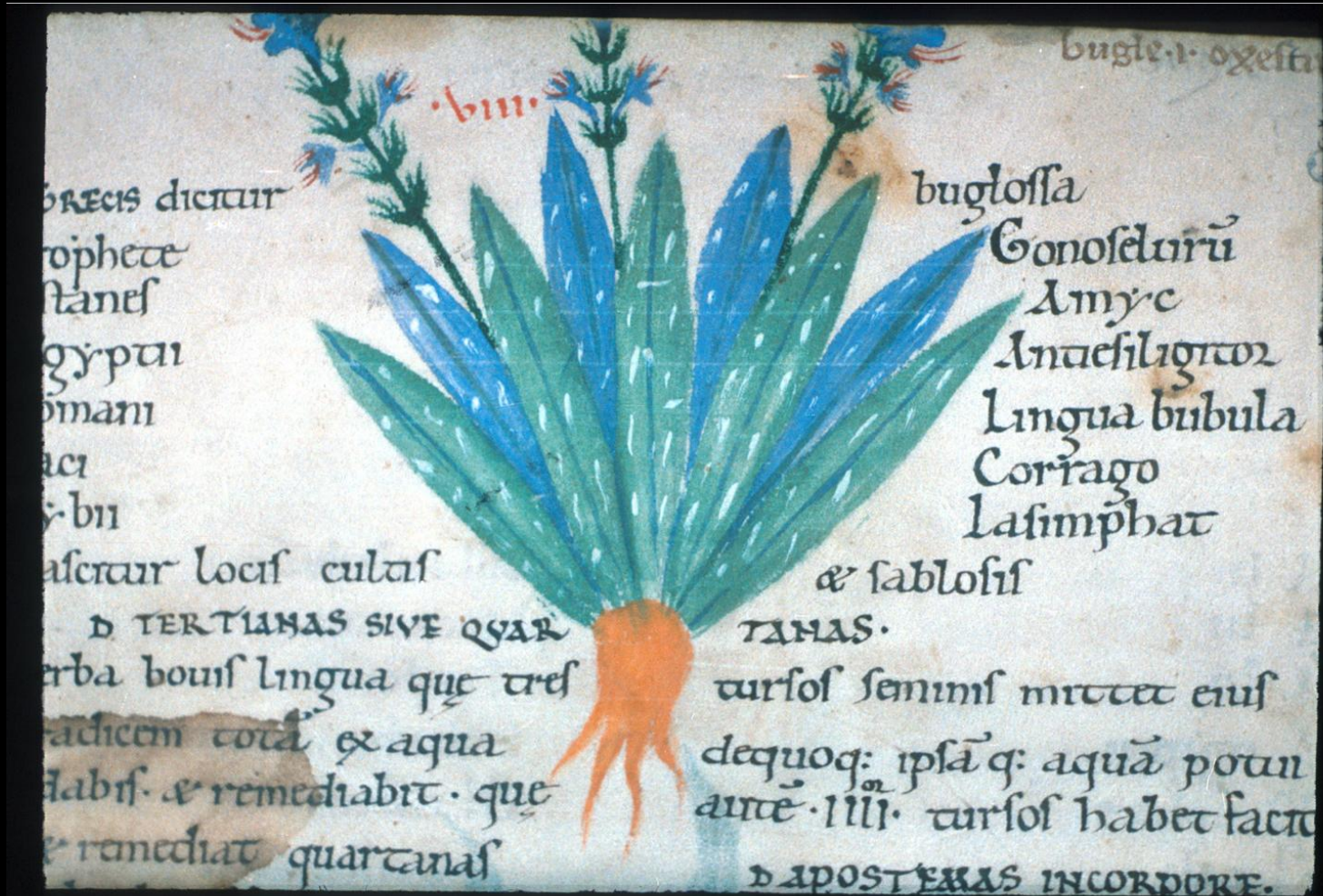

ecliodonia
l'eo dr. q' aduentū h'yun
dini uideat erūpe. q'dā
dicit q' si pull' hirundinā
ocli auferant. mat' esoy
m'ch' h' h' mod' d'ant

Oxford B.L.
Ms Ashmole 1431 f 34
Canterbury,
Abbazia S. Agostino
1070 - 1100
Mandragola

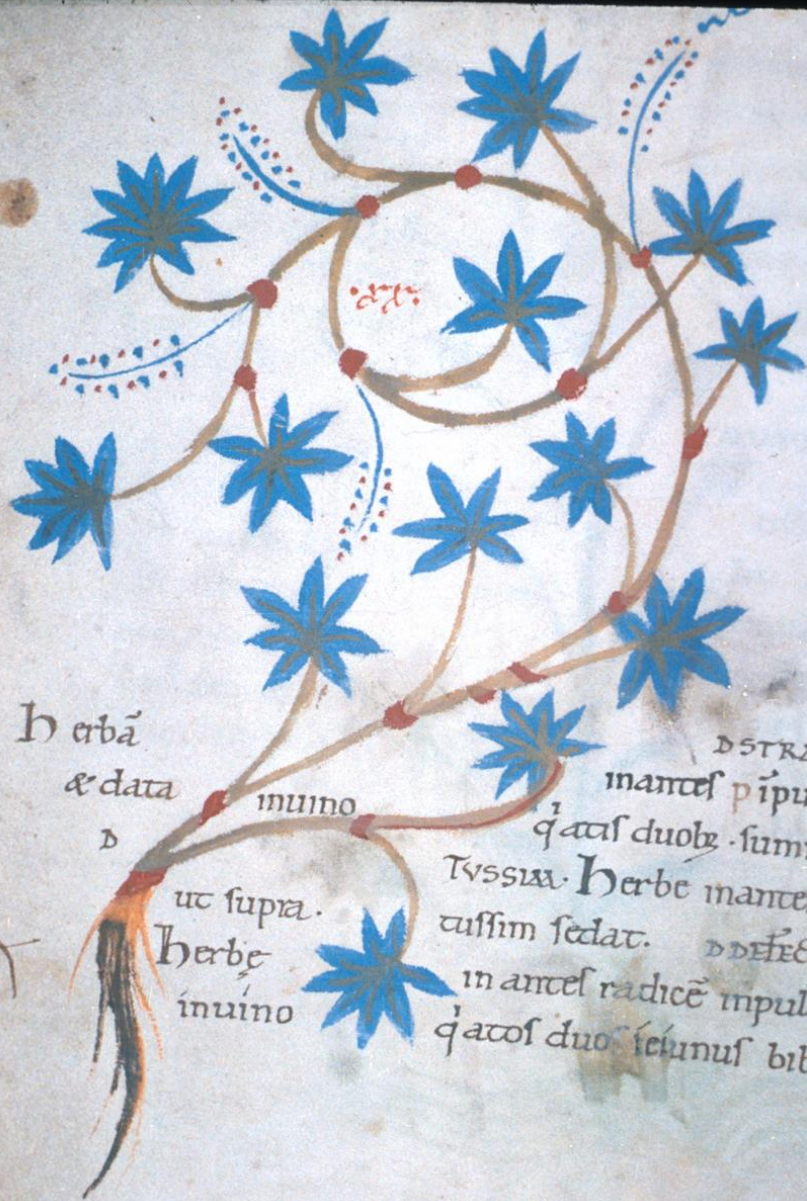
Apuleio, Dioscoride Oxford B.L. Ms 130 f 35v-36
 Bury St. Edmunds Fine XI sec.
 La verbeno protegge dal serpente

Oxford B.L. Ms 130 f 5

Bury St. Edmunds Fine XI sec. Buglossa (diuretica)

testi

Herba

& data

o

in uino

ut supra.

Herbe

in uino

o STRANCO

mantel p'ipulu

q'atol duobz. summe

TUSSIA. Herbe mantel ra

tussim sedat. o DEFECTIO

in antel radice impulue

q'atol duo scilicet bibat

Oxford B.L.

Ms 130 f 10 v

Bury St. Edmunds

Fine XI sec.

Finocchio selvatico

dicunt Pytagore: Cnicipitum. Ta
li: vermiculacum vocant. **A**ly: luti
mam. **A**ly: lustrago. **A**periani:
Colombianam appellant. **A**ly: miltica
riam. **A**ly: verpedium. nuncupat
Nascitur ubiq: in planis: y in agris

Prima ante ad miltica
y purcedas.
Herbe vermiculacae
causa: in oslo ligata miltice fa
tur. **A**ly: vermiculacae y purcedas.
Herbe vermiculacae causa cu acu
ga sine tale miltice miltice fa
tur. **A**ly: vermiculacae causa cu acu
ga sine tale miltice miltice fa
tur. **A**ly: vermiculacae causa cu acu
ga sine tale miltice miltice fa
tur.

Herbe vermiculacae sicuti hinc
cum simo: melle: y aqua: y luti
miltice: sic hinc: statim sanabitur.
Herbe vermiculacae causa: dolores
sollicito leca: y in pulvere reuoca
igne robulo: dabis ocularia quinq:
ex uno quam optimo egyptis tribus
potui sumpsi: miltice: eroditur pro
ficere: y acrius pro quib: miltice: sic da
bis. **A**ly: calculos sanandos.

Herbe vermiculacae: tunc conuulsa
cum miltice optimo capto dacta:
oculib: cal: calidit sanantur: si y
quomodo se videtur quod vna impe
dit: ad cabendum edere: y dicitur.

Herbe vermiculacae: **A**ly: capiti dolere
corona facta: in capite miltice
dolere capitis tollit. **A**ly: serpenti miltice
herum vermiculacae cum solis sui
y radibus quicquid omittam
enecant: scitu pauca: ab oib:
serpentibus curat: etc.

Aly: percutitum acutissimum quicquid
erit: **A**ly: galargonis dicitur.
Herbe vermiculacae: sicuti hinc: in omni
dolo: cum vna: potui dacta: ut et

sola conuulsa: plaga imponis: aliter
manat ad conuulsum perditur. **A**ly:
herum vermiculacae causa: dolores
sollicito leca: y in pulvere reuoca
igne robulo: dabis ocularia quinq:
ex uno quam optimo egyptis tribus
potui sumpsi: miltice: eroditur pro
ficere: y acrius pro quib: miltice: sic da
bis. **A**ly: calculos sanandos.

Aly: miltice reuocat.
Herbe vermiculacae: conuulsa
cum miltice optimo capto dacta:
oculib: cal: calidit sanantur: si y
quomodo se videtur quod vna impe
dit: ad cabendum edere: y dicitur.

Herbe vermiculacae: causa: dolores
sollicito leca: y in pulvere reuoca
igne robulo: dabis ocularia quinq:
ex uno quam optimo egyptis tribus
potui sumpsi: miltice: eroditur pro
ficere: y acrius pro quib: miltice: sic da
bis. **A**ly: calculos sanandos.
Herbe vermiculacae: tunc conuulsa
cum miltice optimo capto dacta:
oculib: cal: calidit sanantur: si y
quomodo se videtur quod vna impe
dit: ad cabendum edere: y dicitur.

Hoc est utus herbe. *Altilingue. Anglice. Gaf.*

Prima cura
tra omnia mala
que in ore nascuntur.

Herbe altilingue radix cum vino
trita. et potui datur. in ore tenent
stamm fenuat. beneficiu. *Syracus. uniu.*

Herbe altilingue semen contrita.
cum aceto adormo potui datur.
uentrem stringit. *Hoc est utus herbe. flupauer siluatiuus. Angl. Adde. pape.*

Op. altil.
papauer
cu silbo flo
pe. ad me
Te. ad. ad
op. me. ad. ad.

Hec herba dicitur agrorum. *Cochlaf. Qui cum vocatur cam. Orthonon. Angl. Gaf. agrorum. Angl. Anemone. Itals. papauer albatu. Angl. aut. papauer siluatiuus.*

Herbe papauer siluatiuus facit. uel cum
luculos cum suo semine. curtos. sup
oculos imponas. pfectissime os sanat.

Herbam papauer siluatiuus cum vino
aceto imponas. effugit omni dolorem.

Herba papauer siluatiuus cum oleo
et. yfrouca presertim. ut omni corpora
pfectissime induca. sompnum egro
mor aduocet. *Hoc est utus herbe. hynantes.*

Herbam hynantes in puluere raso.
rem amiracillimū redigas. et cum
luculo cyathis duobus dabit. bebe. una me
thonomi sepetere. *Contra cisti gantim.*

Herba hynantes radice cuffercabat
uo supra dabit. nullum facit sanar.
Contra thomach defectiores.

Herba hynantes radice quatuor. et in
puluerem amiracillimū redigas. pa
uere. in unguento dabit. ad potum
dum tribas. thomach dolorem murti
et sanat. *Hoc est utus herbe. hynantes.*

Herba hynantes radice quatuor. et in
puluerem amiracillimū redigas. pa
uere. in unguento dabit. ad potum
dum tribas. thomach dolorem murti
et sanat. *Hoc est utus herbe. hynantes.*

Herba hynantes radice quatuor. et in
puluerem amiracillimū redigas. pa
uere. in unguento dabit. ad potum
dum tribas. thomach dolorem murti
et sanat. *Hoc est utus herbe. hynantes.*

Herba hynantes radice quatuor. et in
puluerem amiracillimū redigas. pa
uere. in unguento dabit. ad potum
dum tribas. thomach dolorem murti
et sanat. *Hoc est utus herbe. hynantes.*

Herba hynantes radice quatuor. et in
puluerem amiracillimū redigas. pa
uere. in unguento dabit. ad potum
dum tribas. thomach dolorem murti
et sanat. *Hoc est utus herbe. hynantes.*

Herba hynantes radice quatuor. et in
puluerem amiracillimū redigas. pa
uere. in unguento dabit. ad potum
dum tribas. thomach dolorem murti
et sanat. *Hoc est utus herbe. hynantes.*

Herba hynantes radice quatuor. et in
puluerem amiracillimū redigas. pa
uere. in unguento dabit. ad potum
dum tribas. thomach dolorem murti
et sanat. *Hoc est utus herbe. hynantes.*

testi

A lacinis later appellatur. Atq; aere
auridem dicitur. Habetur locis aquo-
sis sibi aut oblatu minima. Githy-
somatica. Cui manducata. vel elixa
vel cruda. calculos lapides fruat. 7 p-
uritiam cure. Menstrua mulierum mo-
net. Diffinitio. nre subicitur.

Homen huius instans herbe. Ap-
pellatur. 7 sic appellatur.
Haec herba Lycanis dicitur. In
haec habet oblonga. 7 angusta. Lan-
guosa. 7 subalbida. Caulem cum tam-
languosum in summo capite. calce-
los habet equis flos. 7 violeta prout.

nec. huius namq; semer-
cum uno ducum. adnet sus
omnium serpentesum
morsus. neque
sorptionum
scit.

curam quidam hominum sapientu
affirmant. habere. quod cum sorpto-
ribus superponunt. mdoq; recipitur
stuporem idest languorem. aquo mo-
ris. 7

Hanc herbam Lycanis tantam ut

Huius herbe nomen dicitur
uocat. 7. A madaq; uero.

Et nucleos appellatur. Latini sui
uocant eas dicitur.

Dunt herbe dicitur.
genera sunt duo
femina 7 masculus
femina canosa.
minutissima

habet folia. ita ut potius capit
lamentum. radex. Flores
uel semina ipsius minime.
fima 7 aurora. seu odor.
7 grati gustu amara.

Oxford B.L.

Ms Ashmole 1462 f 80v - 81 fine XII sec.

pit uuln. Nomen herbe dracon

tea.

moeos: asclepias uocant. Alij: pi
tonion. Alij: athomanis dicunt.

testi

Londra B.L.

Ms. Sloane 1975

(Herbarius Apulei platonici)

c.a. 1200

f 17 v Dracontea

upalet. Epandhenon. Egyptij: u.
Oceqim. Itali: Crotacim. Quidam autē
lactucam eam appellant. **Vna**
cura est: ad diuertem stomachi.

Herbam lactucis granum cum
popule purgatum fuit:
in aqua calida potandum abis. Ita
in aluetum purgat: reum sanat.
Nomen huius herbe lactuca lepo-
rma dicitur.

Hautem eadem **Item.**
herba umbilico infantum in
ta rumposita pfectissime medet
et sanat. Nomen istius herbe lactu-
cis dicitur nuncupatur.

Dicitur in locis cutis et ablo fis.
Lepus autem in estate cum animo de-
ficiat hanc herbam comedit: ideoque
lactuca leporina dicitur. **Prima cu-
ra ipsius. Ad remediandum feb-
herbam lactucam leucorrem;**

Agrius siquidem dicitur cocofindos.
Quidam uero camellam eam uocant.

testi

Londra B.L.
Ms.Sloane 1975

(Herbarius Apulei platonici)
c.a. 1200

testi

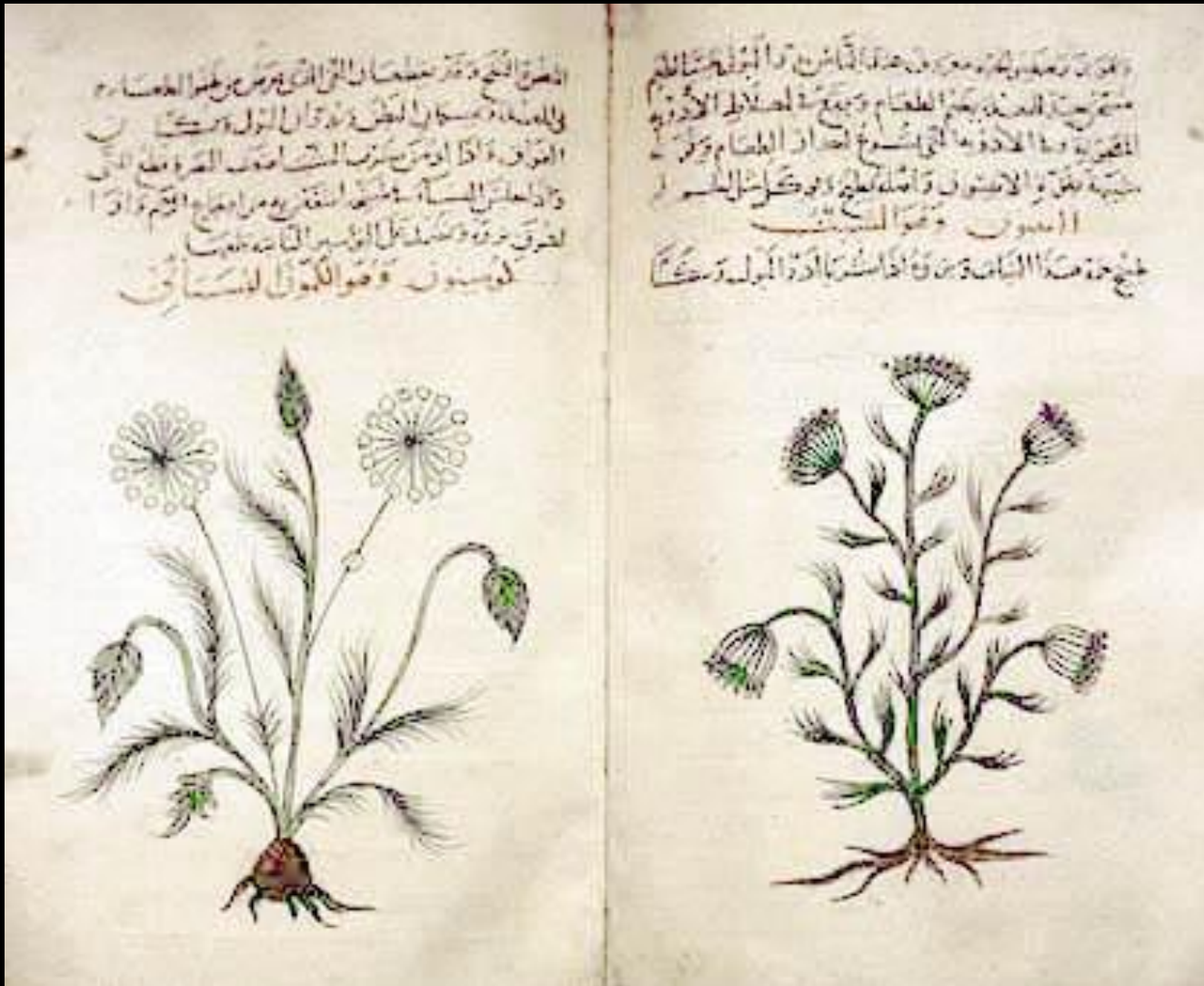
سط
فولبيس هو النوله او او كاورا والسعد للمنه الطبع اعص وله شنبيل
كالشيلم وقضبان ستديره باصله ست اصابع طويلا وله شنبيل جمع او
ثمان وسبت في الاجام وفي الاقبا له قوة مقبضه شره بالجمر لسوا لاشمرا
الطبع
ونزف الدم من الرحم واذ راز البوك المزمز وقال قوم انه سفع من سبلان الدم

ثيب عذبة لها اوراق كاورا والاس حاد لها الفايض طويله فيها نرواص
الطبع
مقبض سفع او رام البطن وسبلان الطمث وكل نزف احمر

Istanbul
Topkapi Sarayi M.
A III 2127 f 196 v
1229
pianta delle
Tamaricacee

testi

Dioscoride arabo De materia medica c.a. 1334

Cumino e aneto British Museum

in fodo. gdu. raba et lata hinc folia laqñ
 latis repitur. et istis regionib. ant duplec
 est manent. f. nentur pauru rei pou
 cens flores ga meliores sūt. et. a. alius
 croceos. f. uer flores q. sō sūt. ad eo homi
 flos utri mediat. p. r. Inseprib col
 ligitur. p. u. inos f. uar imita efficiat.
 Oethoi. et. q. lallio regionib. repitur.
 C. f. l. ab. p. p. f. uar imita efficiat.
 et. s. calidum distipant. q. r. flores d.
 regitur. i. a. q. aduio quod. fiat. h. f.
 C. s. d. capis. ce. cal. f. a. r. u. u. p. u. u. r. f. l. o.
 res. i. a. q. p. n. a. t. i. m. a. n. e. b. i. b. u. t. t. a. l. e. a. q. e.
 flores narib. applicat.

inua nascentis. rps maturatione colli
 gatur. p. m. inos f. uar imita efficiat.
 et. q. plana. e. et. p. o. n. d. o. s. a. f. l. i. o. g. i. e.
 q. i. f. r. i. g. u. e. i. n. t. r. i. n. s. n. o. p. l. u. e. r. e. a. t. u. r.
 et. i. n. c. i. t. u. r. a. c. u. t. l. a. p. e. i. s. s. i. f. i. d. e. f. i. n. i. t.
 n. o. e. p. o. n. d. a. i. n. e. d. i. a. s. v. i. r. t. u. t. e. i. f. e. a.
 f. o. r. t. a. n. t. c. y. a. r. o. a. d. i. c. i. t. e. i. q. u. a. l. i. t. a. t. i. b. o.
 s. u. s. C. s. f. i. a. t. e. s. t. o. i. e. i. v. i. g. i. t. e. r. e. d. i. t. o.
 l. e. a. n. o. m. e. e. e. f. i. a. t. e. d. e. u. r. m. a. n. e. m. e. d. i. a.
 n. u. r. u. l. i. n. t. r. a. s. i. p. u. a. e. e. x. p. e. r. i. a. d. i. d. i. a.
 q. m. l. u. s. o. f. e. r. e. C. s. d. i. g. i. t. a. s. t. o. i. e. p. i. o.
 i. n. t. e. l. l. i. g. e. n. t. i. u. m. u. n. i. u. s. u. a. r. i. o. s. e. i. u. s. a. p.
 e. a. d. e. u. l. i. q. u. a. n. t. i. t. u. s. e. i. e. r. a. n. a. s. i. e. r.
 e. i. m. i. n. i. d. o. l. s. t. e. r. e. i. n. t. e. l. l. i. g. e. n. t. i. u. m. e. r. u. e. t. o. s. t. e.
 f. a. l. i. v. o. l. l. i. t. C. s. u. l. i. f. i. c. i. t. e. r. e. c. o. g. n. i. t. i. o. n. e.
 a. d. o. p. t. a. t. i. o. n. e. s. u. l. i. f. i. c. i. t. e. r. u. n. i. u. s. u. a. r. i. o. s.
 q. u. a. e. i. m. a. s. t. e. r. e. n. i. c. m. e. a. s. u. n. d. e. a. p. p. i.
 e. a. r. e. e. r. e. b. u. l. i. s. f. o. r. a. s. i. p. a. l. i. a.

Nve muscata. ca. 7 sicut splegonis
 e. in fo. g. fructus arboris e. i. m

Nve dicit. ca.
 rit q. sic. ca.
 tar. uita. Sang.
 Nos aut. u. amus.
 q. uita. et. hu. p.
 p. o. r. a. n. s. o. l. i. t. s. i.
 e. p. c. a. l. i. d. i. t. a. t. e. e. r.

e. 7 sic. al. u. v.
 et. hu. e. r. o. f. o. r.
 ne. boni. g. n. a. t.
 q. u. o. r. u. m. p. c. a. l. i.
 p. u. e. e. x. a. t. e. e.
 n. o. e. i. n. o. f. f. e. r. e.
 s. i. c. i. t. a. t. e. n. a. q.

MISS. No. 668702 747
 Folio 67v. 68r
 Order No. 8453248

sanguis acitur. et soluitur circa. calefor.
 Rur. m. p. o. r. a. i. n. t. r. a. r. e. p. i. t. u. r. n. u. r. m. a. g. n. a.
 e. t. a. l. i. p. i. t. u. r. i. n. e. d. i. a. s. i. t. e. r. o. r. a. d. i. c. i. t. p. i.
 p. x. a. n. n. o. s. f. u. a. t. u. r. v. i. r. t. u. t. e. h. t. p. r. o. t. a.
 d. i. e. r. e. u. n. i. a. d. o. c. u. r. o. s. o. f. i. t. d. e. u. r. p. u. l. u. i.
 i. c. i. p. l. u. e. r. e. a. n. a. m. o. i. o. b. i. s. a. d. i. c. t. e. p. a. r.
 r. h. p. u. l. u. i. s. i. n. a. g. i. n. g. b. i. c. e. o. n. m. e. l. i. u. s. u.
 l. e. r. s. i. p. u. l. u. i. s. e. u. s. e. r. s. i. c. o. p. d. e. u. r. u. i. m. e. l. l. e.
 C. s. a. l. m. a. s. i. n. c. a. n. c. e. t. o. q. u. a. t. i. u. n. o. p.
 n. a. r. e. n. a. t. u. r. e. s. i. c. u. s. e. x. p. r. i. m. a. t. i. u. s. a. l. e. t.
 c. u. i. q. u. o. d. e. u. r. p. l. u. s. m. u. o. s. i. n. d. i. c. e.

na sui meretga. 7 sic acut. Opus qua
 si ut p. virtute. be. calefaciendi. d. sic
 cano. et. p. s. t. a. b. i. a. d. d. i. g. e. s. t. i. o. n. e. p. r. o. t. e. a.
 e. r. o. s. s. u. t. p. l. u. s. a. d. u. o. g. i. n. g. l. e. 7 o. n. a. m. i. o.
 7 p. a. t. i. o. l. i. a. d. r. e. u. m. a. g. i. g. u. a. s. o. l. d. e. n.
 u. n. e. f. i. a. t. e. g. i. n. u. n. i. c. f. i. n. d. i. c. i. t. a. s. e.
 p. e. n. t. e. 7 o. r. e. t. i. n. e. x. p. u. r. a. t. i. o. n. e. s. i. n. e. r. e. a.

Nve sarda. sil.
 elegher.
 u. g. e. aut. huc
 m. m. m. p. t. b. r.
 n. u. r. m. a. g. n. e. a. d. m.
 q. i. n. t. r. a. s. h. t. g. r. a. m.

Nve dindi. I.
 ca. s. u. t. 7 s. i. c. e.
 t. u. e. q. u. l. u. l. a.
 p. r. u. r. s. u. t. e.
 o. u. r. n. u. e. c. a.
 a. d. m. o. s. i. g. i.

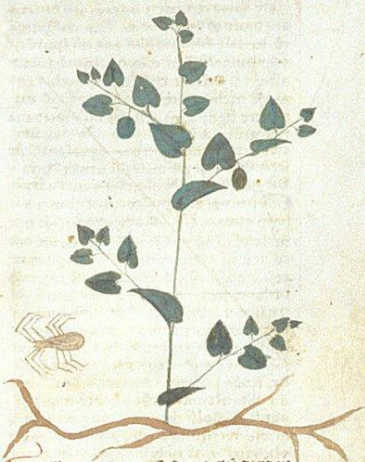
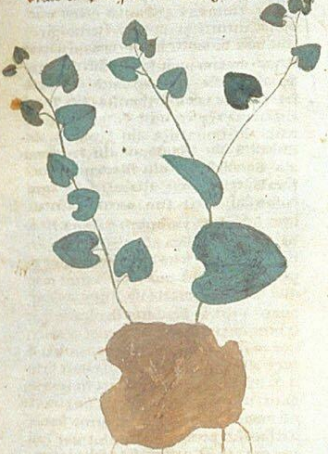
Nve uomni.

... h. s. i. c. u. t. e. s. t. e. r. e. s. i. n. t. e. l. l. i. g. e. n. t. i. u. m. u. n. i. u. s. u. a. r. i. o. s. e. i. u. s. a. p. e. a. d. e. u. l. i. q. u. a. n. t. i. t. u. s. e. i. e. r. a. n. a. s. i. e. r. e. i. m. i. n. i. d. o. l. s. t. e. r. e. i. n. t. e. l. l. i. g. e. n. t. i. u. m. e. r. u. e. t. o. s. t. e. f. a. l. i. v. o. l. l. i. t. C. s. u. l. i. f. i. c. i. t. e. r. e. c. o. g. n. i. t. i. o. n. e. a. d. o. p. t. a. t. i. o. n. e. s. u. l. i. f. i. c. i. t. e. r. u. n. i. u. s. u. a. r. i. o. s. q. u. a. e. i. m. a. s. t. e. r. e. n. i. c. m. e. a. s. u. n. d. e. a. p. p. i. e. a. r. e. e. r. e. b. u. l. i. s. f. o. r. a. s. i. p. a. l. i. a.

diat in qda g. e. ne. i. suo. g. i. Anstolo

ai. ab. in. tho. rufico. ali. uacit. anstolo. ga.

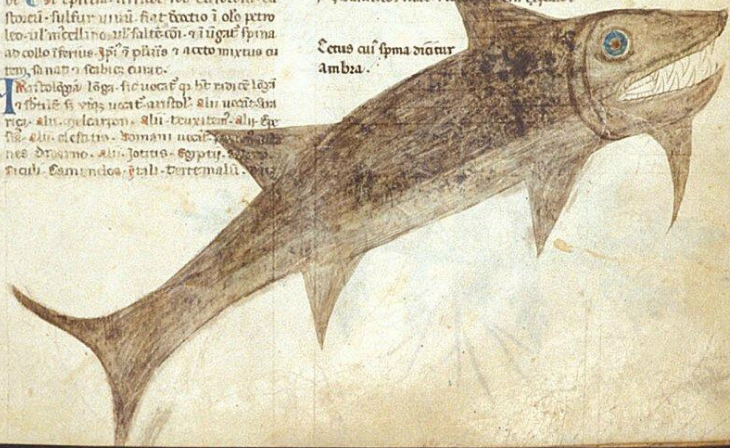

gia totida magis optat usui medicæ
 magna uo moy qua felia Radix colligit
 an poutica flor. folia cu florib uitate
 hi distilati. ssi. et expellat uenem
 p hienm fua. Cst uenem u. ot. niof
 uenem u. a. u. f. ut terranoy. de pul
 uer. d. h. u. m. i. t. e. r. C. Puluis et leuter cu
 ne. mox. t. a. s. u. u. d. i. t. e. f. u. e. s. i. t. i. u. l. i. s. s. i. u. f. i. t.
 i. f. i. s. t. a. s. i. o. m. e. t. l. i. c. i. u. s. f. e. d. i. n. p. r. i. u. t. a. t. e.
 a. i. m. e. t. a. c. u. a. s. p. e. r. p. l. u. s. a. n. s. t. o. l. i. i. m. i. n. e.
 t. u. r. C. ad. o. p. p. e. l. l. e. n. d. u. f. e. r. i. i. p. e. r. u. s. m. o. z. u.
 u. r. c. o. s. p. e. r. i. t. u. r. i. u. r. n. o. i. o. s. i. a. f. i. a. t. f. o. n. e. t. i.
 C. s. i. m. a. h. u. m. i. d. u. s. d. u. a. s. p. i. c. a. p. l. u. s. a. r.
 i. d. i. m. i. d. u. s. g. e. d. a. n. e. s. i. c. i. a. r. i. m. e. l. l. e. i. t. a. l. i.
 d. e. C. e. t. e. p. i. s. t. a. a. r. i. s. t. o. l. i. o. t. e. c. u. f. o. d. i. u. c. a.
 f. l. o. r. e. i. s. u. l. f. u. r. u. m. i. f. i. a. t. d. a. t. o. i. o. l. e. p. e. t. r. o.
 l. e. o. u. l. m. e. l. l. i. s. i. o. u. l. f. a. l. t. e. t. o. i. i. u. g. a. l. s. p. i. m. a.
 a. d. c. o. l. l. o. f. i. e. r. i. s. p. i. i. p. l. u. s. a. a. c. t. o. m. i. x. t. u. s. o. i.
 t. e. m. p. a. n. t. i. f. a. b. i. c. a. u. a. c.

Aristol laga ualec ut rotioa. a. etia dicit ou
 cio q. mteis h. uruues. f. collige d. h. i. a. n.
 i. m. a. g. n. a. q. u. i. n. t. a. t. e. i. d. i. s. t. e. c. i. a. i. o. i. o. p. f. u. e. n. t.
 a. d. p. u. e. r. e. g. r. o. u. s. f. i. e. f. u. m. i. g. i. u. d. e. t. e. h. e. b. a. s. u. b.
 l. e. t. o. u. i. a. c. a. t. e. g. r. o. u. s. m. i. r. e. f. i. a. t. i. l. l. a. r. i. a. d. s. a. n. i.
 t. a. t. e. r. e. d. u. c. a. t. e. r. o. i. a. d. i. m. o. n. i. a. d. o. m. o. f. i. g. u. r. e.
 i. i. a. u. e. r. t. e. e. m. a. l. l. i. a. c. e. c. u. m. i. t. a. t. i. i. f. e. c. e. a. s. i. e. b. a.
 u. i. n. d. e. b. i. o. t. a. i. s. u. p. p. o. s. i. t. i. u. s. p. r. i. u. s. u. l. f. i. r. m. o. s. u.
 a. l. i. q. u. e. f. i. a. t. e. b. a. c. a. f. o. r. a. s. i. f. e. a. d. g. i. g. n. a. s. c. i. e.
 r. o. h. s. a. e. a. r. i. p. u. r. e. i. m. i. r. a. a. d. d. i. t. o. i. n. s. f. i. e.
 p. l. u. s. i. f. i. e. a. g. i. n. g. u. a. s. i. d. e. b. i. s. p. i. g. a. t. e. s. p. u. f.
 d. i. n. e. C. e. t. e. c. o. l. o. r. e. s. p. l. e. i. s. i. c. o. l. i. a. p. i. f. f. i. c. i. u. s.
 a. r. i. a. i. a. q. e. p. s. u. s. i. p. o. m. i. d. a. t. o. m. i. s. p. l. e. n. e. s.
 s. o. l. u. t. i. a. c. o. l. i. a. i. u. l. e. p. a. l. l. i. s. i. i. n. g. u. l. u. t. o. l. l. i. e.
 i. f. p. a. r. i. l. i. c. o. s. u. a. c. i. d. e. s. i. n. t. e. r. e. p. e. l. l. i. t.

Cetus cui spina dicitur Ambra.

Aristolaga laga. sic uacit q. h. mox legi
 q. d. i. s. t. a. t. e. s. i. u. s. u. a. c. i. t. a. n. s. t. o. l. i. a. i. n. u. a. c. i. t. a. n. s.
 i. e. p. a. n. t. i. f. a. b. i. c. a. u. a. c. a. l. i. b. e. n. e. x. i. m. i. t. a. l. i. b. e. n.
 i. s. a. l. i. e. d. i. c. i. t. o. s. o. m. m. u. u. a. c. i. t. a. n. s. i. n. t. e. r. e. p. e. l. l. i. t.
 n. e. s. d. r. a. m. o. a. l. i. i. j. o. r. n. o. s. e. g. y. p. t. i. e. s. i. n. t. e. r. e. p. e. l. l. i. t.
 i. n. a. l. i. c. a. m. e. n. d. o. s. i. a. l. i. b. e. n. e. x. i. m. i. t. a. l. i. b. e. n.

testi

udant. Et aut eligendus q puncto ros
 est: nigrus q etas malaxari pot. illud
 aut q nimis niger e: n:ci manibz tractat
 plucitate. Significat ueritate e: p:si p:
 aut nimis e: sophisticius. h: aut uini
 te: p:si gendi: r calidandi: exustofitate
 et aromatiuitate: p:si d: **Q**uatuor: ex
 fia. ca. succellu: exo: fomatū nany: m:
 atur. **Q**uatuor: laudanū r rose: diu bulli
 aut saqua: pluuiali obturato bñ: ore ua
 sis. et cū aliq: m: lū: te: p:si d: ficit: patie
 nis pos: sumu: recipiat. et ceilla aq: ablu
 antur: pedes q: m: lū: nerui: n: p:si d: e:
Quatuor: ratiō: uenit: laudanū r ma
 str: ficitur: et circa dentes ginguas i:
 et ex: p:si d: p:si d: e: eos. **Q**uatuor: i: frig
 gida: r: suffocatiō: n. recipiat: patiens
 sumū p:si d: e: r. **S**uppositio: n: m: fū:
 uale: ad: n: g: ma: tes: p:si d: e: r: p:si d: e:
 adiuuat. **Q**uatuor: p:si d: e: r: ma: tes:
 recipiat: sumū p:si d: e: r. **Q**uatuor: i: frig
 ca. et digestione: p:si d: e: r. **Q**uatuor: i: frig
 celaudano. **Q**uatuor: i: frig. et flat: e: p:si d: e:
 cen. p:si d: e: r. adito: costo: r: s: fū: p:si d: e: r.

Lignia. repate. ca. e. r. hu. qda dicit
 q sit noy. qda q fruce. S: salu e
 Et e: magna rony: pue hile hns fo
 la. siml: pmo gnato ul silis listrago.
 Et aut eligenda q no mltu: grossa et
 nec mltu: tenuis q coiter itus est: crepa
 q etas: uā: fāgitur: nō: pluer: qat. r q: ni
 nō: et. ptes h: coherentes: cū: fāgitur: q
 leuis est: icrius: s: b: albia. ul u: i: r: d: s.
 ul nigri: abicienda est. Succus etas: a
 est: e: d: e: efficae: et adhuc: foz: uo: n: s: q: h
 mō: n: e. **Q**uatuor: u: m: b: s: e: r: ad: i: p:si d: e: r: bñ: r
 iaq: bullitur: bñ: r: uo: q: e: r: e: r: ad: a: q: p:si d: e: r:
 uo: n: e: s: p:si d: e: r: et: s: o: l: i: e: p:si d: e: r: r: d: i: s: i: c:
 tur: et: i: r: o: t: i: d: a: c: o: r: p:si d: e: r: s: u: l: a: s: i: m: f: o: m: a: t:
 u: a: s: o: i: f: o: m: a: t: . **Q**uatuor: i: s: o: p:si d: e: r: h: o: m: i:
 f: i: c: i: u: t: p:si d: e: r: s: b: u: l: e: s: l: i: q: u: e: r: e: r: e: t: i: a: p:si d: e: r: p:si d: e: r:
 s: i: c: a: l: i: q: u: e: r: e: r: bñ: uo: q: u: e: r: e: r: i: a: q: et: ad: d: u: m: e:
 mel: et: f: i: c: i: e: ut: d: i: c: i: t: . **S**: i: s: t: e: m: a: g: i: s: e:
 a: b: h: o: i: n: a: b: i: r: nō: a: d: o: n: i: g: i: . **Q**uatuor: i: s: o: p:si d: e: r:
 u: i: t: i: a: p:si d: e: r: e: c: t: o: e: i: i: a: q: r: i: p:si d: e: r:
 s: i: et: p:si d: e: r: uo: i: s: o: . **Q**uatuor: i: s: o: p:si d: e: r: c: o: m:
 u: a: l: e: r: p:si d: e: r: t: u: s: s: i: . **Q**uatuor: i: s: o: p:si d: e: r: u: a: l: i: q: u: e: r: e: r: p:si d: e: r:
 t: u: s: et: s: i: c: o: l: i: g: i: et: m: e: l: l: e: . **Q**uatuor: i: s: o: p:si d: e: r: m: a:
 s: i: c: a: t: e: r: s: b: l: i: n: g: u: a: r: e: t: i: p:si d: e: r: s: i: m: r: a: s: p:si d: e: r:
 t: a: t: e: s: s: t: o: i: r: g: u: t: t: u: n: e: m: i: t: i: g: a: t: .

Lapis lazuli. sic. r sic. p:si d: e: r: e: t:
 et siml: e: r: lapis armenicus. **S**: e: c: o: r:
 e: r: e: s: s: u: s: a: b: a: u: c: t: o: u: b: nō: d: e: r: m: a: t:
 lapis aut lazuli uena e: r: e: s: q: u: a: s: i: c:
 lazuli. et s: i: c: e: r: lapis armenicus.
 r d: i: armenicus q: a: r: m: e: n: i: a: r: e: p:si d: e: r:
 m: a: r: i: e: nō: s: o: p:si d: e: r: i: c: a: t: . **E**: t: a: u: t: l: a: p:si d: e: r: l: a: z:
 u: l: i: lapis q: m: l: t: u: s: a: s: i: m: i: l: a: t: c: e: l: e: s: t: i: c: o: l: o: r: s:
 r q: d: a: s: c: o: r: p:si d: e: r: a: s: i: q: a: u: r: e: h: e: . **U**: l: l: e: u: e: r: o:
 q: q: i: s: b: a: l: b: i: d: u: s: h: e: c: o: l: o: r: s: p:si d: e: r: s: e: t: i:
 t: a: t: u: s: . **L**: a: p:si d: e: r: a: r: m: e: n: i: c: u: s: l: e: u: i: o: r: e: r: s: b: a: l: b:
 i: d: u: s: h: e: c: o: l: o: r: e: . **S**: e: r: m: a: n: a: u: t: b: u: p:si d: e: r: i: t:

Londra British Library
Ms. Egerton 747 f 51

Lapislazuli

Fruct mandragore.

Fructus mandragore. oplo. fr. m. sic. i. 2. Cetero magis color fer. unani. odorato vna sadi.
etiam. 7 uigilias. emplando elefantio 7 ifectioib; nigris cutis. nocum. elerit sensus. Re
noti. cu fructu. eare. Quid quie no e comestibile. ouent. ca. uerib; elate 7 midiamis.

testi

Tacuinum sanitatis
Vienna O.N.B.
fine XIV sec

Ibn Butran
metà dell' XI sec
Taqwin al-Sihha
Trad. "Tavole della
salute"
XIII sec.

Mandragola

testi

Tacuinum sanitatis
Vienna O.N.B.

Lattuga

testi

Tacuinum sanitatis
Vienna O.N.B.
Semi di finocchio

testi

Londra B.L.

Ms. Egerton 2020

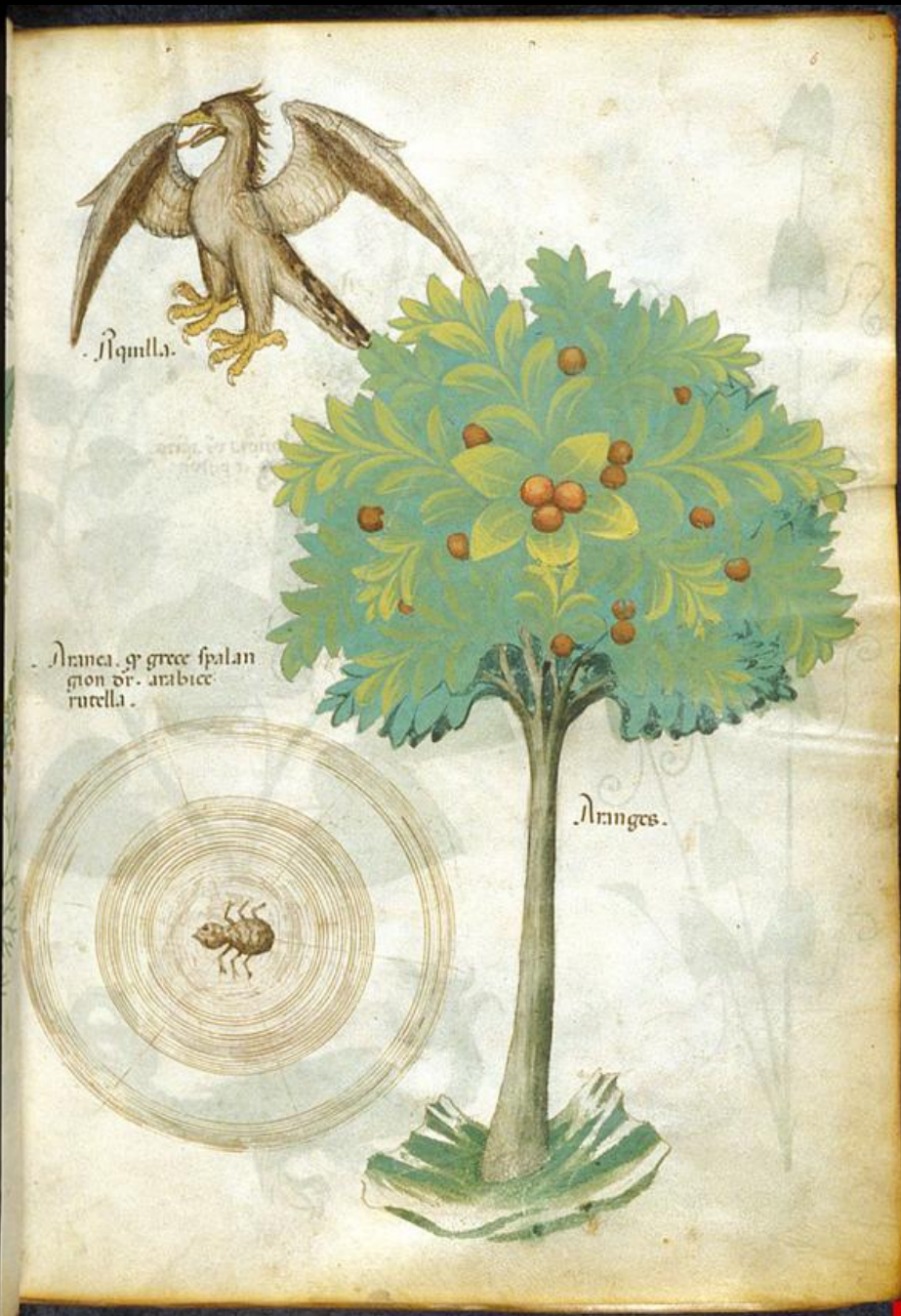
Erbario Carrarese

1390 - 1404

Serapione il Giovane

IX sec.

testi

Londra B.L.
Ms. Egerton 2020
Erbario Carrarese
1390 - 1404
Serapione il Giovane
IX sec.

testi

Londra British Library
Ms. Sloane 4016
c.a. 1440 f 1 v

testi

Londra British Library
Ms. Sloane 4016
c.a. 1440 f 104 v

testi

Tassus ubassus. dy.
fomes dy. Latinu argu
monē uocat. a. planta
dno. a. lignitos pfecti
hmo. aldos. d. atq. dio
satei egyptij. nechal.
romani ubassai. a. al
bedon. quod i cauda
lupina gra flomon.
uocat.

Tarachi. sup. a.
frusta ligni no
rosi.

Londra British Library
Ms. Sloane 4016
c.a. 1440 f 98

testi

Londra British Library
Ms. Sloane 4016
c.a. 1440 particolari

testi

De medicina simplicibus
Copia rivedura e ampliata da Plateario
di Robinet Testard fine XV sec.

Orchis imbricata L.

Questa pianta è conosciuta da noi di fonato col nome di
Cagnolini, e dai Bresciani con quello di Colombina. Ve ne sono
alcune varietà cioè di color olivastro, castagno, bruno, e
violetto. La più bella è quella di colore violetto. Trovasi nei
nostri monti, singolarmente nei luoghi un po' ombreggiati. Fiori
risce nel mese di Aprile e Maggio. Le piante fiorite si getta
Dai filaristi di questa radice si può avere il Galap.

Volendosi coltivare le Orchidi negli orti o nei protetti conviene
fare un intervallo di mattoni alla profondità di un palmo, e così
perché le radici di questa pianta non si approfondano nel terreno
e così si perdano.

Orchis imbricata L.

Tabula. I.

Questa pianta è conosciuta
da noi, fonato col nome di
Cagnolini, e dai Bresciani con quello
di Colombina. Trovasi nei
nostri monti e fiorisce in Aprile e Maggio.

Palma Christi

Libra Christi

Tav. 48

Iris Indij

testi

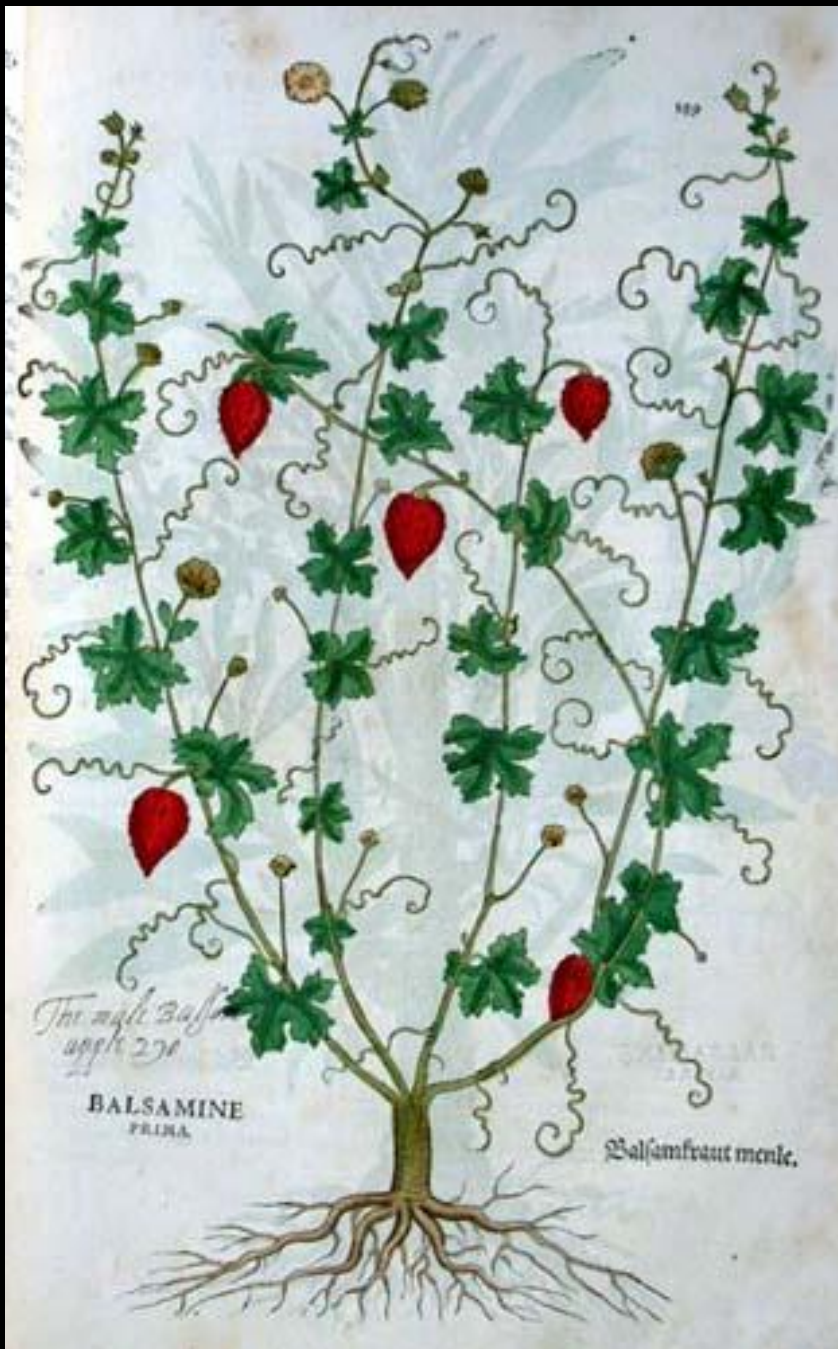
Erbario veneto
1500 - 1520

testi

Erbario Fuchs 1542

testi

Erbario Fuchs 1542

testi

Erbario Fuchs 1542

testi

Erbario Fuchs 1542

Innumerabile, et quod non solum in uerbo filio
 et lehi. & postea dicitur, Sicut enim ait
 in uerbo et primo et lingua. Omnis enim natura
 generat. et per se. lingua. quod ad se habet. ut
 unita. In uerbo. indico in se quod. et per se
 quod unita. duodecim enim ait. Dicit enim in
 euangelio. innumerabilia coram. scilicet que
 glaudat. que agnoscunt. duodecim enim ait
 in se dicitur. Nos. qui res uerit. omni me sed
 hanc. supra. ad honore. ludicanas. duodecim
 enim ait. Quod. innumerabilia. na. omni. p[er]
 ludicanam. de. s. p[er]. quod. n. scila. o[mn]
 ciones. dicitur. dicitur. innumerabilia. quod
 lehi. dicitur. in se. donec. placuit. ad
 quod. in se. et. in omni. lehi. uerit. fia.
 Quia. horrida. dicitur. coram. quadraginta
 quatuor. milia. ip[s]a. dicitur. in se. numero.
 et. duodecim. enim lehi. ip[s]a. dicitur. omni. q[ua]
 auerit. Coram. quadraginta. quatuor
 milia. et. p[er]. innumerabile. dicitur. solu
 auerit. et. abraha. lacrimis. rann. dicitur.
 Non. ut. quidam. quatinus. lea. e. in se. quod
 h[ab]eret. dicitur. quod. in se. dicitur. n. e.
 lupone. orant. dicitur. Illi. enim. in se. dicitur.
 lada. quatinus. lea. au. dicitur. in se. et. q[ua]
 et. lingua. dicitur. in se. quod. in se. dicitur.
 dicitur. et. in se. dicitur. uerit. unice.
 rante. uerit. et. palmo. in se. dicitur. dicitur.
 et. el. uerit. uoce. magna. dicitur.
 uerit. dicitur. sed. dicitur. in se. dicitur. et. uerit.
 no. et. in se. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur.
 et. in se. dicitur. et. in se. dicitur. et. quatuor.
 dicitur. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur.
 e. dicitur. et. in se. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur.
 e. dicitur. et. in se. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur.
 e. dicitur. et. in se. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur.
 e. dicitur. et. in se. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur.

de se coram. in se. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur.
 dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur.

In se. uerit. illa. dicitur. quia
 palmo. in se. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur.
 dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur. in se. dicitur.

Fine